

Kotitalouksien velkaantuminen ja sen ennaltaehkäiseminen

Emma Degerlund

Kiia Estama

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2025

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Taloushallinto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Taloushallinto

DEGERLUND, EMMA & ESTAMA, KIIA:
Kotitalouksien velkaantuminen ja sen ennaltaehkäiseminen

Opinnäytetyö 62 sivua, joista liitteitä 8 sivua
Huhtikuu 2025

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia suomalaisten kotitalouksien velkaantumiseen johtavia syitä sekä löytää keinoja velkaantumisen ennaltaehkäisemiseen. Työmme toteutettiin tutkimuksellisenä opinnäytetyönä ja menetelminä käytimme määrällistä kyselytutkimusta velkaantuneille sekä laadullisia asiantuntija-haastatteluja. Työmme tarkoituksena oli kartoittaa vastaajien kokemuksia velkaantumisen syistä, vaikutuksista ja avun hakemisesta. Haastatteluilla puolestaan syvensimme ymmärrystä velkaantumisen ennaltaehkäisemisestä ja tukipalveluiden toimivuudesta asiantuntijoiden näkökulmasta.

Johdannon jälkeen teoriaosuudessa käsitelimme velkaa ja velkaantumista yleisellä tasolla sekä sen kehitystä Suomessa. Näiden lisäksi tarkastelimme velkaantumisen yhteiskunnallisia vaikutuksia sekä sen ennaltaehkäisemisen keinoja. Tämän jälkeen kävimme myös velkojen perintäprosessia tarkemmin läpi.

Opinnäytetyön taustamateriaaleina käytimme artikkeleita, kirja- ja verkkolähteitä sekä olemassa olevaa tutkimustietoa velkaantumisesta. Toteutimme määrällisen kyselytutkimuksen, johon vastasi yhteensä 119 velallista. Tämän lisäksi toteutimme laadullisen tutkimuksen teemahaastatteluina, johon osallistui asiantuntijoita viidestä eri velkaantuneiden parissa toimivasta organisaatiosta. Kerätyt aineistot analysoitiin kuvailevana tilastoanalyysinä sekä sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimustulokset osoittavat, että velkaantuminen johtuu usein henkilökohtaisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Kulutusluottojen yleistyminen, taloudellinen osaamattomuus ja äkilliset elämänmuutokset nousivat keskeisiksi tekijöiksi. Vaikka virallisia tukipalveluita on saatavilla, ne eivät ole kaikille aidosti saavutettavia. Ennaltaehkäisy vaatii varhaista talouskasvatusta, matalan kynnyksen palveluita ja ihmislähtöistä neuvontaa. Yhteiskunnalla on olennainen rooli rakenteiden kehittämisessä, stigman purkamisessa ja ymmärtävän keskustelukulttuurin edistämässä. Velkaantumisen ehkäisy on lopulta ennen kaikkea ihmisten hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista.

Asiasanat: velka, velkaantuminen, kotitaloudet, ennaltaehkäiseminen, perintä

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Financial Administration

DEGERLUND, EMMA & ESTAMA, KIIA:
Household Indebtedness and Its Prevention

Bachelor's thesis 62 pages, appendices 8 pages
April 2025

The aim of this thesis was to study the causes of debt in Finnish households and to find ways to prevent debt. This thesis was carried out as a research-based study, utilizing both quantitative and qualitative methods. A survey was conducted among individuals with debt, while expert interviews were used to gain deeper insight into the topic. The purpose of the study was to examine participants' experiences regarding the reasons for debt accumulation, its effects, and the process of seeking help. Interviews provided additional perspectives on the prevention of over-indebtedness and the functionality of support services.

Following the introduction, the theoretical framework discussed debt and indebtedness on a general level as well as its development in Finland. In addition, the societal impacts of indebtedness and methods of prevention were examined. The thesis also included an overview of the debt collection process.

The literature review for this thesis consisted of articles, books, online sources, and existing research on the subject. The quantitative survey received responses from 119 indebted individuals. In addition, qualitative research was carried out through themed interviews with experts from five organizations working with indebted individuals. The collected data was analyzed using descriptive statistical methods and content analysis.

The findings indicate that over-indebtedness is often caused by a combination of personal and societal factors. Key factors include the increasing prevalence of consumer credit, lack of financial literacy, and sudden life changes. Although official support services are available, they are not genuinely accessible to everyone. Effective prevention requires early financial education, low-threshold services, and human-centered counseling. Society plays a crucial role in developing supportive structures, reducing stigma, and fostering an understanding of public discourse. Ultimately, preventing over-indebtedness is about promoting individual well-being and inclusion.

Key words: debt, indebtedness, households, prevention, debt collection

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VELKAANTUMINEN JA SEN HALLINTA	8
	2.1 Velkaantumisen synty ja sen kehitys Suomessa.....	9
	2.2 Velkaantumisen yhteiskunnalliset vaikutukset	11
	2.3 Velkaantumisen ennaltaehkäiseminen.....	13
3	VELKAONGELMIEN POLKU.....	18
	3.1 Vapaaehtoinen perintä	18
	3.2 Oikeudellinen perintä	19
	3.2.1 Käräjäoikeus.....	20
	3.2.2 Ulosotto	20
	3.3 Jälkiperintä.....	22
4	TUTKIMUKSET	23
	4.1 Määrällinen tutkimus	23
	4.1.1 Kyselylomakkeen muodostaminen ja toteutus.....	24
	4.1.2 Aineiston analysointi.....	25
	4.1.3 Tulokset.....	26
	4.2 Laadullinen tutkimus	38
	4.2.1 Aineiston analysointi.....	39
	4.2.2 Tulokset.....	40
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	46
6	POHDINTA	49
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	55
	Liite 1. Kyselylomake Velallisten tukiryhmään	55
	Liite 2. Saateteksti kyselyyn.....	61
	Liite 3. Haastattelukysymykset.....	62

LYHENTEET JA TERMIT

VTR

Velallisten tukiryhmä

1 JOHDANTO

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Rahoituspuolen tarjonnan lisääntymisen kautta erilaiset yleistyneet kulutusluotot ja pikavipit ovat lisänneet velanottoa ja velkaongelmien kehittymistä. Kynnys velanottoon on laskenut erilaisten rahoitusratkaisujen yleistyttyä, sillä laskulle tilaaminen esimerkiksi Klarna Bank AB rahoituspalvelun kautta on yleistynyt. Tämän seurauksena omasta taloudesta voi syntyä vääristynyt kuva. Velkaantumisella on suuri vaikutus velkaantuneen elämään, ja ongelmat ulottuvat yksilötason lisäksi yhteiskunnalliselle tasolle.

Maksuhäiriömerkintöjen lukumäärä on ennätysellisellä tasolla Suomessa. Vuoden 2024 lopussa henkilöitä, joilla oli vähintään yksi maksuhäiriömerkintä, oli vajaa 369 000 ja määrä on kasvanut etenkin nuorten keskuudessa. (Asikainen & Poutiainen 18.2.2025). Merkintöjen lisääntyminen kertoo siitä, että kotitaloudet kamppailevat taloudellisten vaikeuksien kanssa. Erityisesti nuorten keskuudessa merkintöjen lisääntyminen on huolestuttava piirre, ja se voi kertoa mahdollisista puutteista talousosaamisessa ja velkaantumista ennaltaehkäisevissä toiminna.

Velkaantumisella on vaikutuksia talouden lisäksi myös velkaantuneen henkilön henkiseen hyvinvointiin, elämänhallintaan ja ihmissuhteisiin. Taloudelliset ongelmat voivat aiheuttaa muun muassa stressiä ja ahdistusta. Talousvaikeudet ovat yleistyneet, mutta velkaantuneille tarkoitetut tukipalvelut eivät aina vastaa heidän tarpeitaan, ja useat kokevat, ettei heillä ole tarpeeksi osaamista taloudenhallintaan. Avun hakeminen velkaantumisen alussa voi tuntua vaikealta, eikä velallinen aina tiedä, mistä hakea apua.

Olemme liiketalouden tutkinto-ohjelman opiskelijoita ja suuntautumisenamme on taloushallinto, ja meillä on käytännön kokemusta pankki- ja perintäalalta. Työkokemuksemme on lisännyt ymmärrystämme siitä, miten talousvaikeudet vaikuttavat yksilöön ja miten erilaisilla rahoitusratkaisuilla sekä maksuhäiriömerkinnöillä voi olla arkea pitkällä aikavälillä hankaloittavia vaikutuksia.

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää suomalaisten kotitalouksien velkaantumisen taustalla vaikuttavia syitä sekä löytää keinoja hallitsemattoman velkaantumisen ennaltaehkäisyyn. Yhdistämme työssämme teoreettisen tiedon ja käytännön kokemuksemme saadaksemme kokonaisvaltaisen kuvan siitä, millaiset tekijät johtavat velkaantumiseen, millaisia vaikutuksia sillä on kotitalouksien arkeen ja miten velkaantumisen riskiä voitaisiin vähentää. Tavoitteena on myös kehittää ratkaisuja, jotka tukisivat kotitalouksien taloudellista selviytymistä ja parantaisivat heidän valmiuksiaan oman taloutensa hallintaan kestäväällä tavalla. Lisäksi tarkastelemme, miten tukipalveluita ja talousneuvontaa voitaisiin kehittää siten, että ne olisivat paremmin saavutettavissa ja vastaavat nykyistä paremmin kotitalouksien tarpeita.

Opinnäytetyömme toteutetaan tutkimuksellisena työnä, johon kuuluu sekä määrällinen että laadullinen tutkimusosuus. Työmme tarkoituksena on velkaantuneille tehdyn kyselytutkimuksen avulla löytää syitä kotitalouksien velkaantumisen ja velkaongelmien taustalle. Järjestämme myös asiantuntijahaastatteluita, joiden avulla pyrimme löytämään ja tunnistamaan toimivia keinoja huonon velkaantumisen ennaltaehkäisyyn sekä hallintaan.

Tutkimuksemme keskittyy kotitalouksien velkaantumiseen, emmekä huomioi työssämme yritysvelkoja tai muiden organisaatioiden talousongelmia. Haluamme ymmärtää millaisia vaikutuksia esimerkiksi kulutusluotoilla ja muilla lyhytaikaisilla lainoilla on kotitalouksille, millaisia vaikutuksia niillä voi olla arjen rahankäyttöön sekä velkakierteen syntymiseen. Lisäksi pohdimme, mikäli ennaltaehkäisevillä toimilla voitaisiin edistää kotitalouksien taloudellista hyvinvointia.

Opinnäytetyömme jakautuu kolmeen pääosioon, teoriaosuuteen, tutkimusosuuteen sekä johtopäätöksiin. Teoriaosuudessa käsittelemme suomalaisten kotitalouksien velkaantumista sekä siihen liittyvää termistöä. Tutkimusosuudessa pyrimme selvittämään ja kuvaamaan mahdollisimman realistisen kuvan velkaantuneiden omista kokemuksista sekä heidän parissa työskentelevien asiantuntijoiden kokemuksista ja näkemyksistä velkaantumiseen liittyen. Johtopäätöksissä vertailemme yhtäläisyyksiä ja eroja teorian sekä tutkimusosuuden välillä. Tavoitteenamme on haastatteluiden sekä kyselyn avulla tuottaa tutkimustietoa, jota voitaisiin hyödyntää velkaantumisen ennaltaehkäisyssä.

2 VELKAANTUMINEN JA SEN HALLINTA

Velka on summa, jonka esimerkiksi henkilö lainaa toiselta henkilöltä, pankilta tai muulta rahalaitokselta. Velka on rahaa, joka tulee maksaa takaisin myöhemmin. Velkoihin sisältyvät pankkien sekä muiden luottolaitosten myöntämät lainat, osamaksut sekä erilaiset kulutusluotot. Myös laskut voivat muuttua velaksi, jos niitä ei makseta eräpäivään mennessä. (Oikeuspalveluvirasto n.d.a.)

Velat voidaan jakaa yksityisoikeudellisiin sekä julkisoikeudellisiin saataviin. Yksityisoikeudellisista saatavista käytetään myös nimeä kuluttajasaatava. Yksityisoikeudellinen saatava on velkaa, jota yritykset perivät kuluttajilta. Tällaiset velkoja ovat esimerkiksi pankkilainat, kulutusluotot ja pikavipit sekä laskut ja osamaksut. Julkisoikeudelliset saatavat sen sijaan ovat velkoja, joita kunnat ja muut julkiset yhteisöt perivät kuluttajalta. Nämä velat ovat yleensä suoraan ulosottokelpoisia, mikä tarkoittaa sitä, ettei velalle tarvitse hakea tuomiota käräjäoikeudesta, jotta sen perintää voitaisiin jatkaa ulosotossa. Tällaisia velkoja on esimerkiksi kunnan sairaalahoidon maksut, päivähoidon maksut ja virheellisestä pysäköinnistä aiheutuneet maksut. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto n.d.a.)

Hyvän velan tunnistaa siitä, että se mahdollistaa asioita ja sen avulla voi tehdä esimerkiksi tärkeitä hankintoja. Huono velka käytetään yleensä jonkin turhan hankinnan kattamiseen tai vanhojen velkojen maksamiseen. Merkittävimmät erot näiden kahden välillä on se, että huono velka on usein kalliimpaa kuin hyvä velka, ja takaisinmaksu on erittäin haastavaa tai mahdotonta. (Mielenterveystalo n.d.)

Velkasuhde syntyy, kun velkoja ja velallinen jossain muodossa sopivat velasta. Sopimuksen lisäksi velka voi perustua myös vero-, vahingonkorvaus- ja elatusvelvollisuuteen. Esimerkiksi asuntolainoista, pikavipeistä sekä kulutusluotoista tehty sopimus on velkaantumista, mutta näiden lisäksi velkasuhde syntyy myös, jos vuokraa asuntoa, solmii sähkösopimuksen tai ostaa osamaksulla. Velkasuhde päättyy, kun velka tulee maksetuksi tai se vanhenee. (Velkaopas n.d. 3, 12.)

Rahoituslaitokset voidaan jakaa Suomessa kolmeen eri kategoriaan, joita ovat keskuspankki, muut rahalaitokset ja muut rahoituksen välitystä harjoittavat laitokset. Keskuspankkiryhmään luetaan sekä Suomen Pankki että Euroopan keskuspankki, ja Suomen Pankin tulee toteuttaa EKP:n määrittelemää rahapolitiikkaa. Suomen Pankin tehtävänä on laskea rahaa liikkeelle, säilyttää rahan ulkoinen ja sisäinen arvo sekä hallinnoida joko kaikkea tai osaa maan kansainvälisistä valuuttavarannoista. Muut rahalaitokset, joihin kuuluu talletuspankkien lisäksi rahamarkkinarahastot, välittävät pääasiallisesti rahoitusta vastaanottamalla talletuksia muilta ja myöntämällä lainoja ja arvopaperisijoituksia omaan lukuunsa. (Tilastokeskus n.d.a.)

Talletuspankit ovat luottolaitoksia, jotka voivat vastaanottaa talletuksia tai muita takaisin maksettavia varoja yleisöltä. Näitä ovat osuuspankit, säästöpankit ja liikepankit ja niiden tulee lain mukaisesti kuulua talletussuojarahastoon. Talletuspankit voivat myös harjoittaa esimerkiksi luotonantoa, rahoitustoimintaa, maksujen perimistä, takaustoimintaa sekä muuta rahoituksen järjestämistä. Suomessa jokaisella on oikeus pankkipalveluihin ja näin ollen talletuspankki voi kieltäytyä asiakkuudesta vain, jos sille on olemassa painava peruste. (Tilastokeskus n.d.a.)

Muut rahoituksen välitystä harjoittavat laitokset välittävät rahoitusta vastaanottavat velkaa muussa muodossa kuin talletuksina tai vakuutusteknisinä vastuuvelvoina. Näihin laitoksiin lukeutuvat muun muassa omaisuudenhoito-yhtiöt, sijoitusrahastot, panttikonttorit sekä kehityspääomayhtiöt. (Tilastokeskus n.d.a.)

2.1 Velkaantumisen synty ja sen kehitys Suomessa

Velkaantuminen alkaa, kun henkilön menojen määrä kasvaa liian suureksi suhteutettuna tämän omiin tuloihin. Velkaantumista voi syntyä erilaisissa elämäntilanteissa, eikä syynä aina ole negatiivinen asia, kuten ongelmat omassa talouden hallinnassa. On yleistä ottaa lainaa oman asunnon ostamista tai esimerkiksi auton ostamista varten. Velasta muodostuu siis ongelma vasta siinä tilanteessa, jos tulot eivät riitä velkojen maksamiseen tai velkoja on liian monta. Takuusäätiön sivuilla mainittuja yleisimpiä syitä velkaantumisen taustalla ovat esimerkiksi pienet tai epäsäännölliset tulot, korkeat elinkustannukset, luotonoton helppous sekä harkitsematon kulutus. (Takuusäätiö n.d.a.)

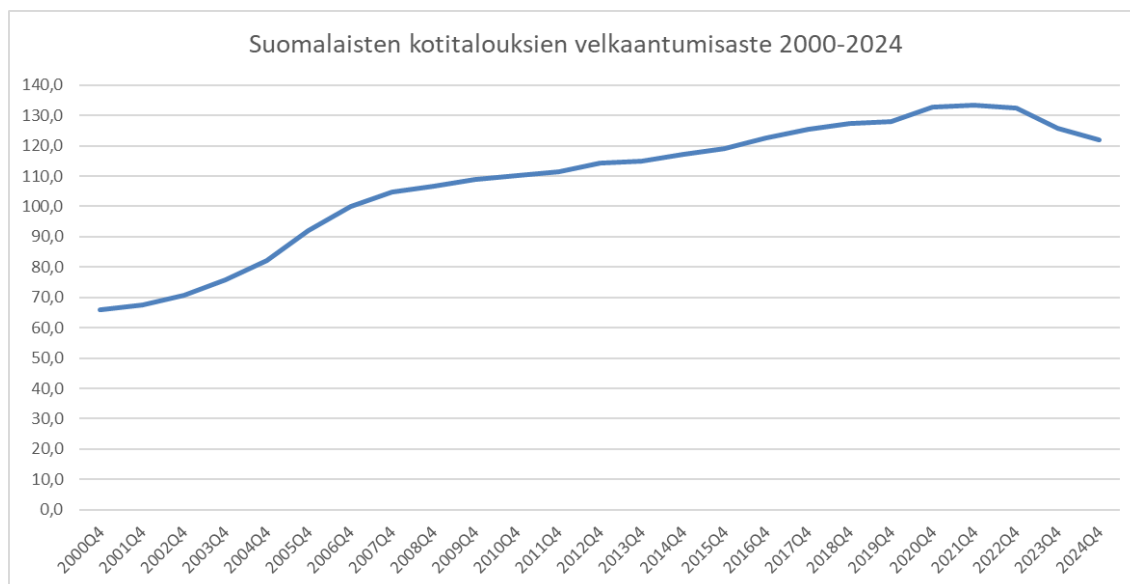
Velkaantumisesta voi syntyä velkakierre, kun otetaan jatkuvasti lisää lainaa vanhojen velkojen maksamiseen. Veloista kuitenkin syntyy myös kuluja ja tämän takia uutta velkaa tulee ottaa enemmän. Jotta velkakierteestä pääsee pois, etenkin jos lainoja on useita, on periaatteena maksaa pois ensin korkeakorkoisimmat ja suurimmat lainat. Näiden velkojen lyhentämisestä voidaan sopia esimerkiksi lainantajan kanssa sopimalla suuremmat kuukausierät ja taas pienentämällä pienempikorkoisten ja pienempien lainojen kuukausieriä sekä pidentämällä maksuaikaa. (Takuusäätiö n.d.b.)

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen on ollut kasvussa jo pitkään, mutta viime vuosina velkaantumisessa on tapahtunut tasaantumista. Velkojen kasvu on ollut nopeinta 2000-luvun alussa, jolloin talouden kasvukin on ollut nopeaa. Velkaantumisaste lasketaan suhteuttamalla kotitalouksien kokonaisvelat niiden käytettävissä oleviin tuloihin. Kotitalouksien tulot ovat kasvaneet tasaisesti vuosien aikana, mutta lainamäärän kasvu on ollut sitä nopeampaa, mikä on johtanut siihen, että velkaantumisastekin on noussut. (Koivisto 2020.) Vuonna 2000 suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste oli vain 63 prosenttia, kun se vuoden 2021 lopussa oli jo 136 prosenttia. Velkaantumisasteeseen on tässä tapauksessa laskettu mukaan myös kotitalouksien vastuulla olevat taloyhtiölainat. (Nyholm & Silvo 2022.)

Suomessa suurimman osan kotitalouksien lainavelasta muodostavat asuntolainat, mutta viime vuosikymmenien aikana velkaantumisastetta ovat nostaneet huomattavasti taloyhtiölainat sekä erilaiset kulutusluotot. Asumiseen liittyvä velka, millä tässä tapauksessa tarkoitetaan asuntolainaa ja taloyhtiölainaa yhteensä, on noussut yli 120 prosenttiin kotitalouksien käytettävissä olevista vuosituloista, mikä kertoo selkeästä velkaantumisen kasvutrendistä. (Putkuri & Voutilainen 2022).

Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) esitetään suomalaisten kotitalouksien velkaantumisastetta neljännesvuosittain vuosien 2000–2024 välillä. Kuviossa on suhteutettu velat kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin nähden. Velkaantumisen kasvu on ollut erityisen nopeaa 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, mikä näkyy jyrkkänä nousuna kuviossa. Velkaantuminen on lähtenyt laskuun

vuoden 2022 lopulla, mutta velkaantumisaste on kuitenkin huomattavan korkealla tasolla edelleen. (Tilastokeskus 2024.)

KUVIO 1. Suomalaisten kotitalouksien velkaantumisaste (Tilastokeskus 2024.).

Vaikeasti velkaantuneiden osuus on kasvanut vuoden 2019 jälkeen eniten 18–24- vuotiaiden sekä yli 80- vuotiaiden ikäryhmässä. Vaikeasti velkaantuneeksi määritellään henkilö, jolla on avoimena ainakin yksi velka perinnässä ja viimeisin maksu velalle on tapahtunut yli 45 päivää sitten. Nuorilla ihmisillä velkaantumisessa näkyy ensimmäiset ostamisen kohteet, kuten puhelimet, tietoliikenneyhteydet sekä sähkö- ja terveyspalvelut. Vuonna 2022 tehdyn perintätiedon mukaan, koronapandemia kasvatti taloudellista epätasa-arvoa entisestään ja vaikeasti velkaantuneiden osuus on kasvanut 17,6 prosenttia vuoteen 2019 verraten. Kaikissa ikäryhmissä vaikeasti velkaantuneita oli 34 prosenttia. (Intrum 2023.)

2.2 Velkaantumisen yhteiskunnalliset vaikutukset

Velkaantumisella on moninaisia seurauksia ja ne ulottuvat eri tasoille. Velkaantuminen ei aiheuta ongelmia pelkästään velanottajalle yksilötasolla, vaan sen vaikutukset näkyvät sekä perhe-elämässä kuin yhteiskunnallisella tasollakin. Aina velkaantumisesta ei myöskään aiheudu ahdinkoa, mikäli molemmat osapuolet toimivat sovitusti ja kaikki sujuu kuin pitääkin. Näin ei kuitenkaan aina ole ja silloin voidaan ajautua tilanteeseen, jossa kyky noudattaa sopimusta ja suoriutua maksumuvelloista häiriintyy, ja velasta tulee ongelmaksi. Tilanteeseen ajautumisella

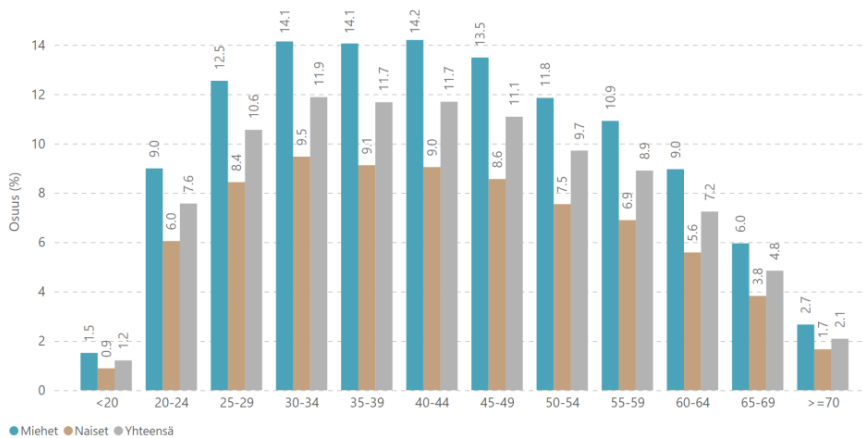
voi olla monia eri juurisyitä. Välillä ongelmat voivat johtua osapuolista itsestään, välillä osaamattomuudesta, tunteista tai sitten täysin itsestä riippumattomista syistä. (Pantzar & Ruishalme 2020, 7–9.)

Yksilön tasolla velkaantuminen aiheuttaa taloudellista kuormittumista ja ahdistusta. Velkojen vuoksi rahaa elämiskuluihin ja hankintoihin on vähemmän, ja ahdistus päivittäisistä menoista selviytymiseen kasvaa. Usein velkaongelmat aiheuttavat myös sosiaalista kuormitusta, kuten häpeää ja syrjäytymistä. Taloudellisen niukkuuden vuoksi mahdollisuudet tehdä asioita voivat olla vähäisemmät kuin esimerkiksi ystävillä tai sukulaisilla, ja sen vuoksi helposti johtavat velkaantuneen eristäytymiseen. Yksilötason ongelmat peilautuvat helposti lähipiiriin, aiheuttaen läheisten välille kitkaa ja riitoja ja pahimmassa tapauksessa jopa avoita avioeroja. (Pantzar & Ruishalme 2020, 7–9.)

Yksilön syrjäytyessä velkaantuminen voi aiheuttaa myös psyykkisiä ongelmia. Psykkinen kuormitus esiintyy esimerkiksi stressinä, unettomuutena, ärsyyntymisenä, pelkotiloina ja masennuksena. Pahimmissa tapauksissa velkaantumisen aiheuttamat ongelmat vaikuttavat työkykyyn, tehden ongelmista ja taloudellisista haasteista selviytymisestä entistä hankalampaa. Velkaongelmien mennessä oikein pahaan tilanteeseen, on uhkana saada maksuhäiriömerkintä. Maksuhäiriömerkinnän tarkoituksena on estää lisävelkaantumista, katkaisten velkakierteen estämällä uuden lainan myöntämisen. Merkinnän vaikutukset riippuvat aina yksilön tilanteesta, mutta se voi estää esimerkiksi vuokra- tai vakuutus sopimuksen solmimisen, puhelinliittymän avaamisen tai työpaikan saamisen etenkin talousalalta. Maksuhäiriömerkinnästä on nykyään mahdollista päästä eroon jo kuukauden kuluttua velan maksusta. (Pantzar & Ruishalme 2020, 7–9.)

Seuraavassa kuviossa (kuvio 2) on Suomen asiakastiedon keräämää dataa vuoden 2024 kahdelta ensimmäiseltä kvartaalilta maksuhäiriömerkinnöistä eri ikäluokissa. Kuvasta 1 käy ilmi, että maksuhäiriömerkintöjä on eniten 30–34, 35–39 sekä 40–44-vuotiaissa. Maksuhäiriömerkintöjä esiintyy datan mukaan enemmän miehillä kuin naisilla.

Maksuhäiriöiset henkilöt eri ikäluokissa Persons with payment defaults by age Q1-Q2

KUVIO 2. Maksuhäiriöiset henkilöt eri ikäluokissa (Suomen asiakastieto 2024a. 5).

Velkaongelmat eivät näy ainoastaan yksilötasolla, vaan niillä on vaikutuksia koko yhteiskuntaan ja kansanterveyteen. Takuusäätiön toimitusjohtajan Juha A. Pantzarin (2020, 8) sanoin ”yhteiskunnan kannalta ei ole järkevää, että investointeja rohkeasti tehneet ihmiset ovat vuosikausia ulosotossa, velkajärjestelyssä tai muutoin vain maksukyvyttömiä”. Yhteiskunnallisesti parempi tilanne olisi, mitä nopeammin ihmiset päätyisivät normaaleiksi veronmaksajiksi ja kuluttajiksi, jotka tekisivät jälleen lisää investointeja. (Pantzar & Ruishalme 2020, 7–9.)

2.3 Velkaantumisen ennaltaehkäiseminen

Jotta velkaantumista erityisesti kotitalouksissa voidaan ennaltaehkäistä, edellyttää se paljon toimia niin yksilö- kuin myös yhteiskuntatasollakin. Talousosaamista tulisi lisätä ja olisi hyvä miettiä, lisättäisiinkö kouluihin myös opetusta laskujen maksamisesta, Kelan tukien hyödyntämisestä ja muusta henkilökohtaisen talouden hallintaan liittyvistä elementeistä. Tukipalveluita ja niiden tunnettuutta sekä saatavuutta tulisi kehittää yhteiskuntatasolla. Jokaisella tulisi olla ainakin pääpiirteittäin tieto niin perintäprosessista, maksuhäiriömerkinnän synnystä ja sen vaikutuksista sekä laskun eräpäivän siirtomahdollisuuksista.

Ennaltaehkäisemisessä yhdistyykin siis niin yksilön omat tiedot ja taidot kestävästä taloudenhallinnasta, kuin myös yhteiskunnan tarjoamat tuet ja rakenteet, joilla tuetaan vastuullista luotonantoa ja velanhallintaa.

Taloudellinen lukutaito koostuu taloudellisesta käyttäytymisestä, taloudellisesta tietämyksestä sekä taloudellisista asenteista. Se on yksi yhteiskunnallisten taitojen peruskivistä, jonka pohja luodaan jo nuorena. Tarve taloudellisen lukutaidon oppimiseen ei rajoitu vain nuoruuteen, vaan jatkuu läpi eri elämävaiheiden. Etenkin digitalisaation tuoma uudenlainen maailma kuluttajille tuotteineen kasvattaa talousosaamisen merkitystä. Digitalisaation myötä talousosaamisen tarpeen sisältö ja laajuus ovat muuttuneet, verraten aikaan 20 vuotta sitten. Nykynuorten on tarpeen tietää ainakin perusteet digiturvallisuudesta ja uusista maksutavoista. (Suomen Pankki 2018, 5–7, 14–16.)

Suomessa on yhä enemmän ja enemmän kotitalouksia, jotka kamppailevat oman taloutensa kanssa. Oman arjen pyörittäminen ei onnistu rahaongelmien vuoksi ja uutta velkaa otetaan yli oman velanottokyvyn, koska sitä koskevat arviot ovat epärealistisia. Jotta Suomessa velkaongelmaisten lukumäärä saataisiin kääntymään laskuun, tulee asiaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Koska mallista oppiminen lähtee jo hyvinkin nuorella iällä, on vanhempien käyttäytymismallit usein lapsen tai nuoren ensimmäinen kosketus rahankäyttöön. Kasvatuksella on siis jo suuri rooli siinä, kuinka nuori oppii omaa rahankäyttöään hallitsemaan ja kuinka hänen omassa kasvuympäristössään on raha-asiat hoidettu. (Suomen Pankki 2018, 5–7, 14–16.)

Lähiympäristön lisäksi talouskasvatuksesta ovat vastuussa koulut. Niiden etuna on se, että ne tavoittavat kaikki tiettyyn ikään saakka, mutta haasteena on kuitenkin rajallinen tila opetussuunnitelmassa sekä vähäiset materiaalit ja opetusvälineet aiheen opettamiseen. Oppimismateriaaleissa painotus on hyvin paljon rahajärjestelmässä sekä yrittäjyydessä, kun moni nuori voisi samaan aikaan kaivata apua käytännön ongelmiin, kuten laskujen maksuun, veroasioihin tai oman talouden hallintaan ylipäänsä. (Suomen Pankki 2018, 5–7, 14–16.)

Luottotietorekisteri on rekisteri, johon kirjataan henkilön saamat maksuhäiriömerkinnät. Kun henkilö menettää luottotietonsa, tarkoittaa se sitä, että tämä ei ole

kyennyt maksamaan velkaansa, jonka seurauksena maksuhäiriömerkintä on tästä syntynyt ja kirjattu rekisteriin. Maksuhäiriömerkinnästä käy ilmi mikä velka tai lasku on merkinnän aiheuttanut, mikä yritys on kirjannut maksuhäiriömerkinnän sekä myös merkinnän voimaantulo- ja päättymispäivä. Suomessa luottotietorekistereitä ylläpitää kaksi tahoa, Suomen Asiakastieto Oy sekä Dun & Bradstreet Finland Oy. (Takuusäätiö n.d.c.)

Jokaisella on mahdollista tarkistaa omat luottotietonsa kerran kahdentoista kuukauden aikana ilmaiseksi. Mikäli tiedot tarkistetaan useammin kuin kerran, tulee seuraavat kerrat maksamaan jonkin verran. Rekisteristä näet aiemmin mainittujen lisäksi myös sen, mikäli joku on tarkistanut luottotietosi viimeisen kahdentoista kuukauden aikana. Luottotiedot voidaan tarkistuttaa, muun muassa, mikäli henkilö hakee uutta lainaa, vuokraa uuden asunnon, hankkii uuden puhelinliittymän tai hakee töitä esimerkiksi turvallisuusosalta. (Takuusäätiö n.d.c.)

Positiivinen luottotietorekisteri on rekisteri, johon kootaan tietoja yksityishenkilöiden tuloista ja luotoista. Sen tarkoituksena on ehkäistä suomalaisten kotitalouksien ylivelkaantumista ja parantaa luotonantajien mahdollisuuksia arvioida luotonhakijoiden luottokelpoisuutta. Positiivinen luottorekisteri otettiin käyttöön 1.4.2024 ja sitä ylläpitää Verohallinnon tulorekisteriyksikkö. (Suomi 2023.)

Luotonantajat raportoivat luottotietorekisteriin tiedot myöntämistään luotoista sekä niihin liittyvistä muutoksista. Pankkilainan lisäksi rekisteriin kirjataan tiedot muun muassa tililuotoista sekä luottokorteista. Kirjatut tiedot muodostavat kokonais kuvan yksityishenkilön maksukyvyistä sekä nopeuttavat luoton myöntämistä, koska lisätietoja ei tarvitse kysellä. Koska luottoa hakeva henkilö ei aina itse pysty hahmottamaan omaa maksukykyään tai muistamaan kaikkia yksittäisiä velkojaan, on positiivisesta luottotietorekisteristä hyötyä myös asiakkaan näkökulmasta. (Suomi 2023.)

Yksityishenkilön on mahdollista asettaa positiiviseen luottotietorekisteriin vapaaehtoinen luottokiello. Se tarkoittaa, että henkilö voi itse rajoittaa luottojen myöntämistä omalle nimelleen, ja näin ollen auttaa hallitsemaan omaa velkaantumistaan. Kiellon voi määrittää määräajaksi tai toistaiseksi voimassa olevaksi ja sen voi asettaa rekisterin sähköisen asiointipalvelun kautta. (Suomi 2023.)

Velkatilanteesta selviytyminen voi olla ja tuntua erityisen haastavalta, varsinkin tilanteessa, jossa velkaa on huomattavan paljon. On olemassa erilaisia keinoja ja tahoja, joilta voi hakea apua ja neuvoja omaan tilanteeseen. Apua voi hakea muun muassa oman kunnan talous- ja velkaneuvojilta, Takuusäätiöltä sekä itse velkojilta tai perinnästä vastaavilta yrityksiltä.

Yksityishenkilön velkajärjestelyllä tarkoitetaan maksuohjelmaa, jonka mukaan velallinen maksaa velkojaan tietyn ajan sellaisella summalla, joka tämän talouteen sopii. Velkajärjestelyn myöntää käräjäoikeus ja se on yleisesti viimesijaisin keino veloista sopiessa. Velkajärjestelyyn päädytään yleensä vasta kun velkoja on yritetty saada maksetuiksi ulosoton kautta. Velkajärjestelyn kesto vaihtelee, mutta se on usein 3–5 vuoden mittainen. Velallinen voi myös päästä nolla-ohjelmaan, jolla tarkoitetaan maksuohjelmaa, jossa velalliselle ei tule maksettavaksi mitään. Tällaisessa tilanteessa velallisen hyväksyttävien menojen on katsottu olevan suuremmat kuin tulojen. (Takuusäätiö n.d.d.)

Takuusäätiö on valtakunnallinen voittoa tavoittelematon sosiaalialan järjestö, joka tarjoaa maksuttomia tuki- ja neuvontapalveluita ihmisten raha-asioiden ja velkojen hoitoon. Takuusäätiö on perustettu vuonna 1990 ja on kuluneiden vuosien aikana auttanut noin 200 000 ihmistä, joilla on ollut velkaongelmia ja heistä runsaat 59 000 ovat saaneet Takuusäätiön takaaman järjestelylainan. Kokonaisuudessaan takauksia säätiö on myöntänyt yhteensä noin 200 miljoonan euron edestä. (Takuusäätiö n.d.e.)

Takuusäätiön tarjoamia palveluja ovat puhelin- sekä chatneuvonta, takaukset pankista nostettaviin järjestelylainoihin, pienlainat kodin hankintoihin, välineitä raha-asioiden hallintaan sekä koulutuksia eri järjestöjen ja seurakuntien vapaaehtoisille ja ammattilaisille. Palveluiden lisäksi säätiö pyrkii vaikuttamaan lainsäädäntöön ja muihin rakenteisiin, parantaakseen ihmisten mahdollisuuksia saada tukea oman talouden hallintaan sekä keinoja välttää syviä velkaongelmia. (Takuusäätiö n.d.e.)

Sosiaalista luottoa voidaan hakea omalta hyvinvointialueelta. Se on luotonantoa, jolla pyritään ehkäisemään taloudellista syrjäytymistä sekä ylivelkaantumista ja

edistää henkilön itsenäistä toimeentuloa. Lainaa voidaan myöntää pienituloiselle henkilölle, jolla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta saada kohtuuehtoista luottoa muualta. Henkilöllä tulee kuitenkin olla mahdollisuus maksaa luotto takaisin. Sosiaalisen luoton määrä vaihtelee hyvinvointialueen mukaan, esimerkiksi Pohjanmaan hyvinvointialue tarjoaa luottoa 1 000 euroa - 15 000 euroa. Perusteena lainan myöntämiselle voi olla muun muassa työllistymisen tukeminen, talouden tasapainottaminen ja asumisen turvaaminen. (Pohjanmaan hyvinvointialue n.d.)

Sosiaalisesta luotosta täytyy tehdä kirjallinen sopimus, ja siitä tulee käydä ilmi luoton käyttötarkoitus, sen määrä ja korko sekä takaisinmaksuerien suuruus, maksuerien eräpäivät sekä muut luoton takaisinmaksuehdot. Luotosta voidaan periä vuotuista korkoa, mutta sen tulee olla kohtuullista. Luoton takaisinmaksusta voidaan sopia ja velallisen on mahdollista saada vapaakuukausi, mikäli tämän maksukyky on tilapäisesti heikentynyt, ja voidaan katsoa, että vapaakuukausi edistää tämän takaisinmaksukykyä pidemmällä aikavälillä. Myös maksuvapautus voidaan myöntää osittaisena tai kokonaan, mutta tämä riippuu velallisen taloudellisesta tilanteesta ja yleisesti velallisen maksukyvyn on täytynyt pysyvästi heikentyä. (Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002.)

3 VELKAONGELMIEN POLKU

Suomessa perintätoimintaa säätelee perintälaki. Perintä tarkoittaa erilaisia toimia, joilla yritetään saada velallinen tai velan takaaja maksamaan erääntynyt saatava vapaaehtoisesti. Perintälain 2 §:n mukaan lain säännöksistä ei voi poiketa velallisen vahingoksi. Perintää on vapaaehtoista sekä oikeudellista, ja perintälaissa säädetään nimenomaan vapaaehtoisesta perinnästä. (Perintälaki 1999/513.) Vapaaehtoista perintää hoitavat rekisteröidyt perintätoimintaa harjoittavat yritykset. Luvan toimintaansa nämä yritykset saavat Aluehallintovirastolta, ja virasto myös valvoo rekisteröityjen yritysten toimintaa varmistaakseen, että heidän toimintansa on hyvän perintätavan ja lakien mukaista. (Aluehallintovirasto 2025.)

Perintälain 4 §:n mukaan velallisen yksityisyyden suoja ei saa vaarantaa, tälle ei saa aiheuttaa kohtuuttomia ja tarpeettomia kuluja tai haittaa, eikä maksun laininlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia saa peitellä tai antaa valheellisia tietoja. Velallisella on oikeus saada tieto velkojen kokonaismäärästä sekä velkojen perusteista ainakin kerran vuodessa maksutta. Mikäli velallinen pyytää tietoja useammin, on velkojalla oikeus pyytää kohtuullinen korvaus näiden tietojen luovuttamisesta. (Perintälaki 1999/513.)

3.1 Vapaaehtoinen perintä

Mikäli esimerkiksi laskua ei saada maksettua sen eräpäivään mennessä, voidaan ensimmäinen maksullinen maksumuistutus lähettää 14 vuorokauden kuluttua laskun alkuperäisestä eräpäivästä. Maksumuistutuksesta voidaan veloittaa enintään 5 euroa. Kun ensimmäisen maksumuistutuksen eräpäivästä on kulunut 14 vuorokautta, voidaan toinen maksumuistutus lähettää. Mikäli maksumuistutuksien tiedoilla velkaa ei ole vielä maksettu, voi velalliselle lähettää maksuvaatimuksen, kunhan maksumuistutuksen lähetyksestä on kulunut vähintään 14 vuorokautta. Velkoja yleensä siirtää velan perintätoimiston hoidettavaksi tässä vaiheessa. Ensimmäisen maksuvaatimuksen perintäkulut määräytyvät saatavan pääoman mukaan. Mikäli saatavan pääoma on 100 euroa tai se on suoraan ulosottokelpoinen, voi perintäkuluja vaatia enintään 14 euron edestä. Vaatimuksesta voidaan periä 24 euroa, mikäli pääoma on vähintään 100 euroa ja enintään 1 000

euroa. Saatavan pääoman ollessa yli 1 000 euroa voi perintäkulut olla 50 euroa. Toisesta maksuvaatimuksesta saadaan veloittaa enintään puolet siitä, mikä ensimmäisen maksuvaatimuksen enimmäismäärä oli. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2023.)

Mikäli velallisella ei ole mahdollista maksaa esimerkiksi maksuvaatimuksia niiden eräpäivään mennessä, kannattaa tämän olla yhteydessä velkojaan. Velkojan kanssa voi sopia muun muassa eräpäivän siirrosta, ja mikäli tästäkään ei ole velalliselle apua, voidaan asiaan yleensä sopia maksusuunnitelma. Eräpäivää siirtäessä velkoja voi periä tästä muutoksesta enintään 5 euroa, mikäli eräpäivää siirretään vähintään 14 vuorokautta. Maksusuunnitelmalle on määritelty enimmäismäärät perintäkuluille, joita perintätoimisto voi vaatia. Mikäli saatavan pääoma on enintään 100 euroa tai maksusuunnitelmassa on enintään neljä maksuerää tai jos velka on suoraan ulosottokelpoinen, voi suunnitelmasta periä 20 euron kulu. Suunnitelman kulu saa olla 30 euroa, mikäli pääoma on yli 100 euroa, mutta enintään 1 000 euroa ja suunnitelma sisältää yli neljä maksuerää. Maksusuunnitelmasta saadaan veloittaa 50 euron kulu, mikäli pääoma on yli 1 000 euroa ja suunnitelmaan kuuluu yli neljä maksuerää. Enintään kahdesta maksusuunnitelmasta voidaan veloittaa perintäkuluja, jos saatava ei ole suoraan ulosottokelpoinen ja pääoma on yli 100 euroa. (Perintälaki 1999/513.)

3.2 Oikeudellinen perintä

Oikeudellinen perintä kattaa perinnän tuomioistuimessa ja ulosotossa. Mikäli velallinen ei ole maksanut saatavaa maksuvaatimusten tai maksusuunnitelman aikana, eikä uudesta maksusuunnitelmasta ole sovittu, voi velkoja viedä asian eteenpäin käräjäoikeuteen, jotta asiaan saataisiin tuomio ja sen perintää voitaisiin jatkaa ulosotossa. Perintälain 6 §:ssä mainitaan siitä, että saatavaa ei saa viedä käräjäoikeuteen, mikäli siitä ei ole lähetetty maksuvaatimusta, mutta vapaaehtoisen perinnän muut vaiheet eivät ole pakollisia. (Perintälaki 1999/513.)

Velallinen voi itse pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeytystä ja siirtämistä oikeudelliseen perintään ylimääräisten perintäkulujen välttämiseksi. Keskeytyspyynnön jälkeen velan perintää voidaan jatkaa tuomioistuimessa sekä ulos-

otossa. Jotta velan siirtoa oikeudelliseen perintään voidaan hakea, niin tulee saatavan olla kokonaan eräännytynyt ja keskeytyspyyntö tehdä kirjallisesti. Kuten aiemmin on mainittu, on julkisoikeudellinen saatava suoraan ulosottokelpoinen, eikä tällaiselle saatavalle tarvitse hakea tuomioita käräjäoikeudesta. Julkisoikeudellisia saatavia ovat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä päivä- ja vanhustenhoito palvelut. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto n.d.b.)

3.2.1 Käräjäoikeus

Velallinen saa käräjäoikeudesta haastehakemuksen, jonka velkoja on tehnyt. Haastehakemuksen saatuaan velallisella on 14 vuorokautta aikaa reagoida haasteeseen. Tästä seuraa oikeudenkäyntikuluja, joiden suuruus vaihtelee 50 ja 160 euron välillä riippuen esimerkiksi siitä, kuinka suuri velka on. Tämän lisäksi tulee myös oikeudenkäyntimaksu, joka on tilanteen mukaan joko 65 euroa tai 86 euroa. Nämä kulut lisätään velallisen velkaan. Tässä vaiheessa velallisen on vielä mahdollista maksaa koko velka pois niin, ettei tälle ehdi tulla maksuhäiriömerkintää. Mikäli velallinen saa maksettua velkansa kokonaisuudessaan korkojen ja kulujen kera, niin velkoja maksun saatuaan peruu haastehakemuksen, eikä maksuhäiriömerkintää tule. (Intrum n.d.a.)

Mikäli velallinen ei maksa velkaansa, mutta myöntää haasteen oikeaksi, antaa käräjäoikeus tuomion ja määrää velan maksettavaksi. Mikäli velallinen ei vastaa haastehakemukseen määrää oikeus tällöin yksipuolisen tuomion. Molemmat tuomiot ovat ulosottokelpoisia ja tuomion saatuaan velalliselle tulee maksuhäiriömerkintä. (Kuluttajaliitto n.d.) Maksuhäiriömerkintä voi syntyä jo ennen tätä vaihetta, mikäli velka on kulutusluottoa ja sen maksu on myöhässä vähintään 60 vuorokautta. Luottosopimuksessa täytyy olla myös maininta maksuhäiriömerkinnän riskistä ja henkilölle on täytynyt lähettää kirjallinen maksukehotus vähintään 21 vuorokautta aiemmin. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto n.d.c.)

3.2.2 Ulosotto

Ulosotto on osa oikeuslaitoksen toimintaa ja se perustuu lakiin. Ulosoton tehtäviä on esimerkiksi rahasaatavien perintä, turvaamistoimet sekä hädät. Ulosottolaitoksen toiminnan tulee olla ehdottoman puolueetonta ja huomioon on otettava

sekä velkojan että velallisen oikeudet. Velka voidaan laskea ulosottoon perintää varten, mikäli velallinen ei suorita velkaa vapaaehtoisesti. Kuten aiemmin on mainittu, ei julkisoikeudellisille, veroille tai kunnallisille maksuille tarvitse hankkia käräjäoikeuden tuomiota ulosoton aloittamiseksi. Mikäli velkomustuomiota on haettu käräjäoikeudesta, tulee velallisen tarkastaa haastehakemuksella olevien tietojen oikeellisuus. (Oikeuspalveluvirasto n.d.b.)

Ulosoton alkaessa, ulosotosta vastaava henkilö lähettää velalliselle ilmoituksen ulosoton aloittamisesta. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi ulosotosta vastaavan henkilön yhteystiedot sekä itse saatavaan liittyvät tiedot. Ilmoituksessa voidaan myös kehottaa ottamaan yhteyttä sekä usein siinä on myös ennakkoilmoitus mahdollisesta ulosmittauksesta. Tämän ilmoituksen yhteydessä velalliselle lähetetään myös maksukehotus. Velallinen voi maksaa velkansa maksukehotuksen eräpäivään mennessä, ja näin tapahtuessa ei tämän ulosottorekisteriin tule merkintää, eikä velallisen omaisuutta näin ollen tarvitse etsiä. (Talous- ja velkaneuvonta n.d.)

Mikäli velallinen ei maksa velkaa, niin ulosoton toimenpiteet alkavat ja velallisen omaisuutta sekä tuloja aletaan selvittämään. Tulot ulosmitataan nettotuloista, sekä muun muassa velallisen mahdollisista eläke ja sairauspäivärahasta. Myös omaisuutta voidaan ulosmitata, eli tuon omaisuuden tulee olla velallisen omassa omistuksessa. Näiden lisäksi ulosmittaus voidaan suorittaa myös pankkitilillä olevia rahoja sekä veronpalautuksia, kuitenkin esimerkiksi toimeentulotukea ja lapsilisiä ei ulosmitata. Ulosmitattavaa summaa määriteltessä, lasketaan velalliselle suojaosuus, tuohon suojaosuuteen vaikuttaa muun muassa lapsien määrä. (Talous- ja velkaneuvonta n.d.)

Suojaosuuden määrä vuonna 2025 on velallista itseään kohden 32,88 euroa päivässä ja tämän elatuksessa olevia henkilöitä, kuten lapsia, kohden on 9,61 euroa päivässä. Mikäli velallisen palkka on pienempi kuin tälle osoitetun suojaosuuden määrä, ei palkasta ulosmitata yhtään. Tämä kuitenkin vaihtelee henkilön tulojen mukaan, mutta mikäli velallisen tulot ovat todella hyvät, ei siitä kuitenkaan ulosmitata kuin enintään puolet. (Ulosottolaitos 2025.)

3.3 Jälkiperintä

Velka siirtyy jälkiperintään sen jälkeen, kun velan perintä on jo päätetty velkojan toimesta lopettaa toistaiseksi. Tämä lykkäys johtuu yleensä siitä, että odotetaan esimerkiksi velallisen paluuta takaisin Suomeen tai tämän maksukyvyn parane- mista. Jälkiperinnässä voi siis olla velkoja, joilla ei ole oikeuden antamaa pää- töstä, mutta myös sellaisia, joista päätös on jo annettu. Jälkiperinnässä velat ovat luottotappioksi kirjattuja saatavia, eli velkoja ei ole perinnän kautta saanut mak- sua velalleen. Velkojan näkökulmasta he siis kirjaavat myyntisaamisensa luotto- tappioksi, jotta tämä tappio voidaan vähentää maksettavasta arvonlisäverosta. Jälkiperinnän avulla voidaan varmistaa, ettei velka pääse vanhentumaan. (Rika- lainen & Uitto 2008, 189.)

Jälkiperintä hyödyntää vapaaehtoista sekä oikeudellista perintää, ja vapaaeh- toista perintää voidaan toteuttaa kirjeperinnällä sekä puhelinerinnällä. Oikeudel- liseen perintään taas kuuluu niin haastehakemukset kuin myös täytäntöönpa- nopyynnöt, joista usein seuraa yksipuolinen tuomio. (Intrum n.d.b.)

4 TUTKIMUKSET

Tässä pääluvussa käsittelemme opinnäytetyömme sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen tuloksia. Esittelemme ensin molempien tutkimuksien aineistonkeruumenetelmät, joita työssämme olivat survey- eli kyselytutkimus sekä puolistrukturoidut haastattelut. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimusten lähestymistapa ja toteutus sekä viimeisenä tutkimusaineiston käsittelytavat ja tulosten tarkasteleminen.

Käsittelemme luvussa myös sekä määrällisen että laadullisen tutkimusosuuden tuloksia eri näkökulmista ja sovittujen analyysimenetelmien mukaisesti. Esittelemme tuloksia sekä visuaalisesti että tekstimuodossa ja tämä mahdollistaa vastausten keskeisten havaintojen johdonmukaisen tulkinnan. Anonymiteetin säilyttämiseksi, olemme laadullisen tutkimuksen osalta koodanneet haastatellut organisaatiot kirjaimin A-E.

4.1 Määrällinen tutkimus

Opinnäytetyön empiirisen tutkimuksen määrällisen osuuden aineisto hankittiin kvantitatiivisin menetelmin toteuttamalla kysely- eli survey-tutkimus. Survey-tutkimuksessa aineisto kerätään käyttäen tutkimuslomaketta. (Heikkilä 2014, 17). Tämä tutkimustapa on erityisen tehokas silloin, kun tutkittavia on paljon. Opinnäytetyössämme tutkimuksen perusjoukoksi voidaan katsoa kaikki Velallisten tukiryhmän jäsenet, 32 400 henkilöä, eli tutkimuksen perusjoukko on käytännössä mahdotonta tavoittaa. Tämän lisäksi käsittelemämme aihe voi olla monelle arkaluontoinen ja jopa häpeällinen. Näin ollen katsoimme parhaaksi toteuttaa otanta-tutkimuksen itsevalikoituvalla näytteellä, jossa kysely lähetetään potentiaalisille osallistujille ja näytteeseen päätyvät ne, jotka ovat halukkaita vastaamaan. (Kuusela 2009) Uskoimme, että valitsemamme havaintoyksikkö edustaa tutkittavaa ilmiötä hyvin, vaikka otantaa ei tehty tieteellisin menetelmin eikä valintamme perustunut tilastoihin.

Kyselymme kohderyhmäksi eli tutkittavaksi yksiköksi valitsimme Velallisten Tukiryhmä VTR- Facebook-ryhmän jäsenet (jäljempänä VTR). VTR on Facebookissa

toimiva vertaistukiryhmä. Ryhmä on täysin poliittisesti sitoutumaton, järjestäytymätön sekä maksuton, jonka keskeisenä teemana on tukea luottotietonsa menettäneitä henkilöitä. Velallisten tukiryhmässä on tällä hetkellä 32 400 jäsentä (tilanne 28.2.2025), joten siitä saatava otos voitiin katsoa riittävän kattavaksi ja edustavaksi pienoiskuvaksi perusjoukosta. Kohderyhmä voidaan katsoa tarkasti rajatuksi, koska VTR on salattu ryhmä eli pelkästään ryhmän jäsenet voivat nähdä ryhmän julkaisuja. Katsoimme, että saisimme ryhmästä käytännönkokemuksia syistä velkaantumisen takana sekä velkaongelmien aiheuttamista seuraamuksista.

Kvantitatiivisen tutkimuksen päällimmäisenä tarkoituksena on mitata erilaisia asioita sekä tuottaa luotettavaa ja yleistettävää tietoa. Koska olemme opinnäytetyössämme käyttäneet harkinnanvaraista otantaa, kyselyn tuloksista ei voida tehdä täysin yleistettäviä johtopäätöksiä. Kyselystä saamamme tulokset heijastavat siis ainoastaan siihen vastanneiden henkilöiden kokemuksia. Lisäksi otanta on verrattain pieni suhteessa Suomen väestömäärään, minkä vuoksi sen tuloksia ei voida yleistää koko väestöön. Saamamme tulokset tarjoavat kuitenkin arvokasta tietoa tutkittavasta aiheesta ja niitä voidaan pitää suuntaa antavana pohjana jatkotutkimuksille.

Koska toteutimme kyselyn sosiaalisen median alustalla, emme tavoittaneet kaikkia otokseen sopivia henkilöitä. Näin ollen henkilöt, joilla ei ole älypuhelinta, pääsyä nettiyhteyttä vaativiin sivustoihin sekä sosiaalisen median alustoihin tai kiinnostusta liittyä sosiaalisen median alustalle, eivät olleet osa tutkimustamme. Esimerkiksi vanhempi väestö ei ole yhtä aktiivisesti sosiaalisessa mediassa, ja on siten otoksessa heikommin edustettuna. (Kananen 2015, 177.)

4.1.1 Kyselylomakkeen muodostaminen ja toteutus

Laadimme sähköisen kyselylomakkeen (liite 1) Microsoft Forms-työkalulla. Lomakkeella oli yhteensä 20 kysymystä, ja suurin osa oli suljettuja eli strukturoituja kysymyksiä. Suljetuissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot ovat valmiiksi annettut, ja niistä valitaan sopiva tai sopivat. Niiden tarkoituksena on yksinkertaistaa vastausten käsittelyä sekä torjua virheitä (Heikkilä 2014, 50). Pyrimme asettele-

maan kysymyksemme niin, että saisimme parhaat mahdolliset vastaukset tutkimusongelmaamme, mutta samalla pitämään lomakkeen tarpeeksi yksinkertaisena ja helppolukuisena.

Ensimmäiset yhdeksän kysymystä käsittelivät taustamuuttujia, jonka jälkeen siirryimme velka-aiheisiin kysymyksiin. Taustamuuttujien jälkeen kolme seuraavaa kysymystä määrittivät vastaajat velan muodon, määrän sekä velkaantumiseen johtaneen syyn. Seuraavaksi kysyttiin velkaantumisesta aiheutuneita seurauksia sekä kuinka kauan velkaantuminen on kestänyt. Lomakkeen viimeisimmät kysymykset kartoittivat, onko vastaaja saanut tai hakenut apua velkaongelmiinsa sekä onko velkaantuminen vaikuttanut vastaajan arkeen tai hyvinvointiin. Lomakkeen yhteensä kahdestakymmenestä kysymyksestä kolmessa oli myös vaihtoehto ”muu” eli mahdollisuus avoimeen vastaukseen. Näin saimme kartoitettua paremmin etenkin vastaajien kertomia syitä velkaantumisen taustalla.

Ennen kyselyn julkaisua hyväksyimme kyselylomakkeen opinnäytetyöohjaajallemme sekä testasimme linkin toimivuutta ulkopuolisen henkilön kanssa.

Linkki kyselyyn jaettiin Facebook palvelussa VTR- ryhmän etusivulla 13.2.2025. Linkin yhteyteen laitoimme saatetekstin (liite 2), jossa kerroimme ryhmäläisille, keitä olemme, mikä kyselyn tarkoitus on, mitä se merkitsee sekä tutkimustulosten julkaisemisesta. Kerroimme saatetekstissä myös vastausten olevan täysin anonyymejä. Kyselymme oli auki ryhmässä 23.2.2025 asti eli yhteensä 11 päivää, jonka aikana nostimme postauksen etusivulle uudelleen muutamaan otteeseen, koska julkaisuja tuli päivän aikana useita.

Koska opinnäytetyön empiirisen osion kysymykset ovat henkilökohtaisia ja arkoja aiheeltaan, tiedostimme aineiston hankinnan haastavuuden. Vaikkakin Velallisten tukiryhmässä jäseniä on yli 30 000 kappaletta, ajattelimme laittaa realistiseksi tavoitteeksi vastausmäärään 100–200 kappaletta. Saimme vastauksia yhteensä 119 kappaletta.

4.1.2 Aineiston analysointi

Hyödynsimme tutkimusaineiston eli kyselyn vastauksien analysoinnissa kuvailevaa tilastoanalyysiä, joka pyrkii kuvaamaan ja tiivistämään määrällisten muuttujien jakaumia tai niiden välistä yhteisvaihtelua ilman, että yleistyksiä laajempaan väestöön pyritään tekemään (Tampereen yliopisto n.d.a.). Tutkimusaineisto vietiin Microsoft Forms- työkalusta suoraan Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, jossa ensin muotoilimme muuttujat SPSS- ohjelmistoon sopiviksi. Sen lisäksi teimme Excelissä taustamuuttujista havainnollistavat kuviot sekä taulukot. SPSS- ohjelmistossa teimme syvällisempää analyysiä muuttujien välillä, hyödyntäen muun muassa ristiintaulukointia. Graafisen esitysmuodon avulla, saamamme tulokset saatiin selkeästi ja havainnollistettavasti esitettävään muotoon.

Kyselymme sisälsi myös avoimia kysymyksiä. Niiden avulla oli mahdollisuus selvittää vastaajien henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä. Avointen kysymysten vastausten analysoinnissa käytimme teemoittelua. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä ja sen avulla aineistosta pyritään nostamaan esiin tutkittavan ilmiön kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. (Tampereen yliopisto n.d.b.)

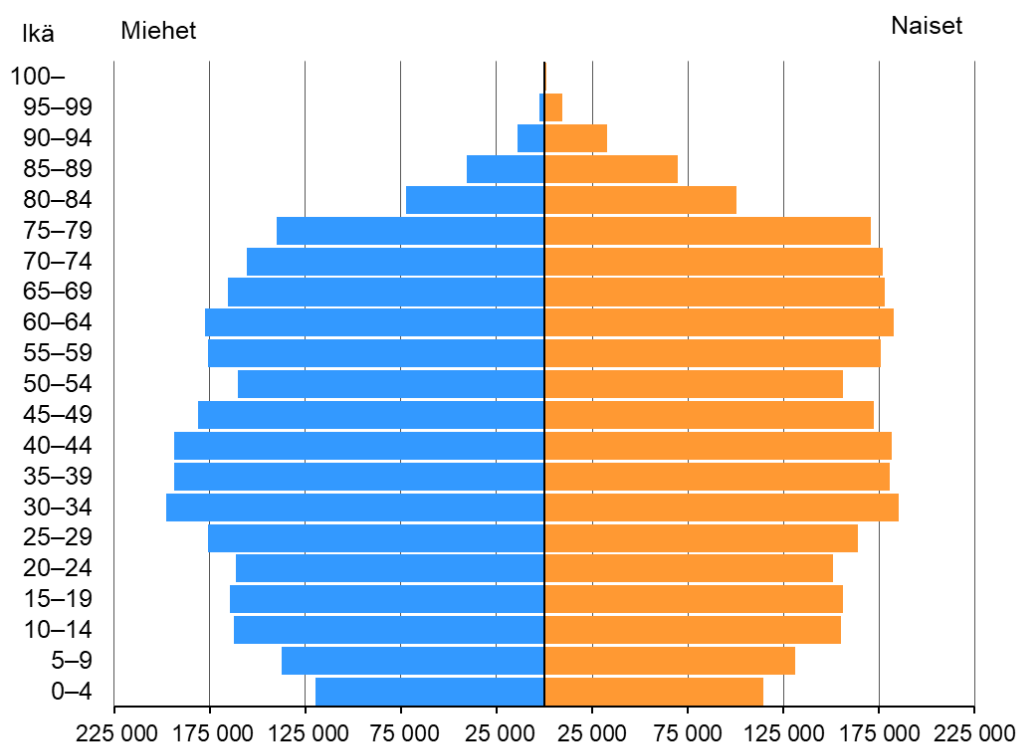
4.1.3 Tulokset

Kyselyyn vastasi annetussa ajassa 119 henkilöä (taulukko 1). Puutteellisia tai virheellisesti täytettyjä vastauksia ei ollut, joten kaikki vastaukset hyväksyttiin. Ikähaarukka vastaajien kesken oli kahdestakymmenestä ikävuodesta yli 60 vuotiaisiin, joten kyselyn tavoittama ikäskaala oli laaja. Kyselytulosten perusteella voimme määritellä otoksen yleisimmän vastaajatyyppin. Tällainen henkilö on 40–49 tai 50–59- vuotias Etelä- tai Länsi-Suomen läänissä asuva nainen, jolla yleisimmin on velkaa kulutusluotosta tai osamaksusta. Vastaajalla on todennäköisesti myös maksuhäiriömerkintä (81 % vastaajista). Suurimmalla osalla vastaajista on velkaa määrällisesti 10 000 €- 49 999 €.

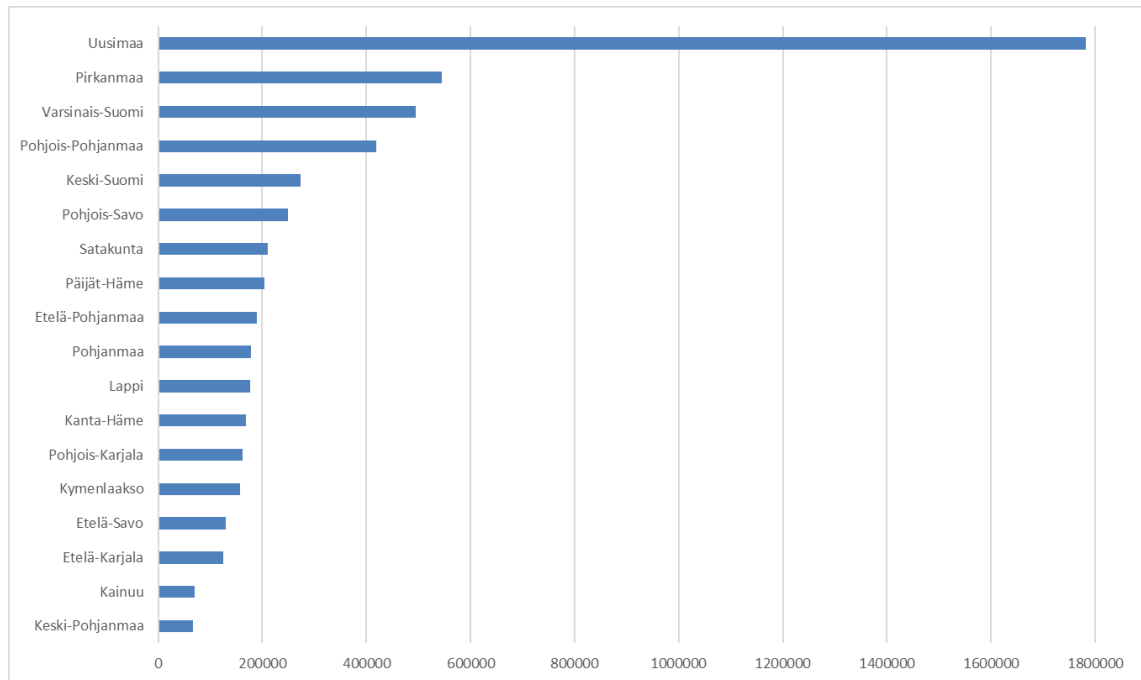
TAULUKKO 1. Vastaajien ikä sekä asuinpaikka. N=119.

	20-29	30-39	40-49	50-59	60+	Yhteensä	Osuus (%)
Etelä-Suomen lääni	5	11	18	13	5	52	43,70 %
Länsi-Suomen lääni	4	8	14	4	6	36	30,25 %
Itä-Suomen lääni	4	8	4	2	0	18	15,13 %
Oulun lääni	2	8	1	0	0	11	9,24 %
Lapin lääni	1	0	1	0	0	2	1,68 %
Yhteensä	16	35	38	19	11	119	100,00 %
Osuus (%)	13,45 %	29,41 %	31,93 %	15,97 %	9,24 %	100,00 %	

Halusimme verrata vastaajiemme ikä- ja asuinpaikkajakaumaa koko Suomen väestörakenteeseen. Kuten näemme Tilastokeskuksen tuottamasta ikäpyramidista (kuvio 3), suurin osa Suomen väestöstä sijoittuu 30–49 ikävuoden välille. Sama ikäluokka esiintyy myös omassa tutkimuksessamme edustetuimpana, kattaen jopa yli 50 % kaikista vastaajista. Tilastokeskuksen väestöaineiston mukaan (kuvio 4) Suomen suurimmat väestökeskittymät sijaitsevat Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Tämä näkyy myös omassa aineistossamme, joissa suurimmat vastausmäärät olivat Etelä- ja Länsi-Suomen lääneistä, jotka kattavat juuri nämä edellä mainitut alueet. Vaikka tutkimuksemme vastaajamäärä oli suhteellisen pieni, vastaajien ikä- ja aluerakenne heijasteli hyvin koko Suomen väestöä. Tämä lisää suuntaa antavaa luotettavuutta ja tarjoaa arvokasta pohjatietoa mahdolliselle jatkotutkimukselle laajemmalla otoksella.

KUVIO 3. Väestön ikärakenne 31.12.2024 (Tilastokeskus 2025a.).

KUVIO 4. Tunnuslukuja väestöstä alueittain 31.12.2024 (Tilastokeskus n.d.b.).

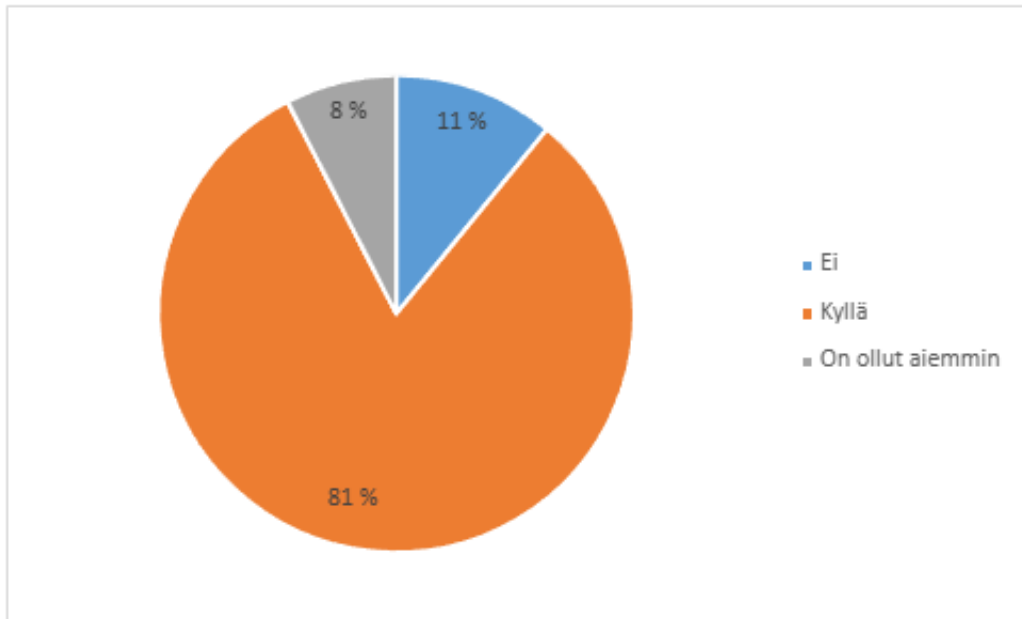
Kyselyyn vastanneista huomattava enemmistö (85 %) oli naisia (taulukko 2). Koska miesten vastausmäärä on naisiin verrattuna pieni, osuudet eivät vastaa väestön todellista sukupuolijakaumaa ja näin ollen heidän näkemyksensä ja kokemuksensa eivät heijastu tuloksissa riittävästi. Tämä voi johtaa vääriin johtopäätöksiin tai aiheuttaa harhaa tulosten luotettavuuden kannalta. (Kananen 2014, 266.)

TAULUKKO 2. Vastaajien sukupuoli. N=119.

	Lukumäärä	Osuus (%)
Mies	18	15,1 %
Nainen	101	84,9 %
Yhteensä	119	100,0 %

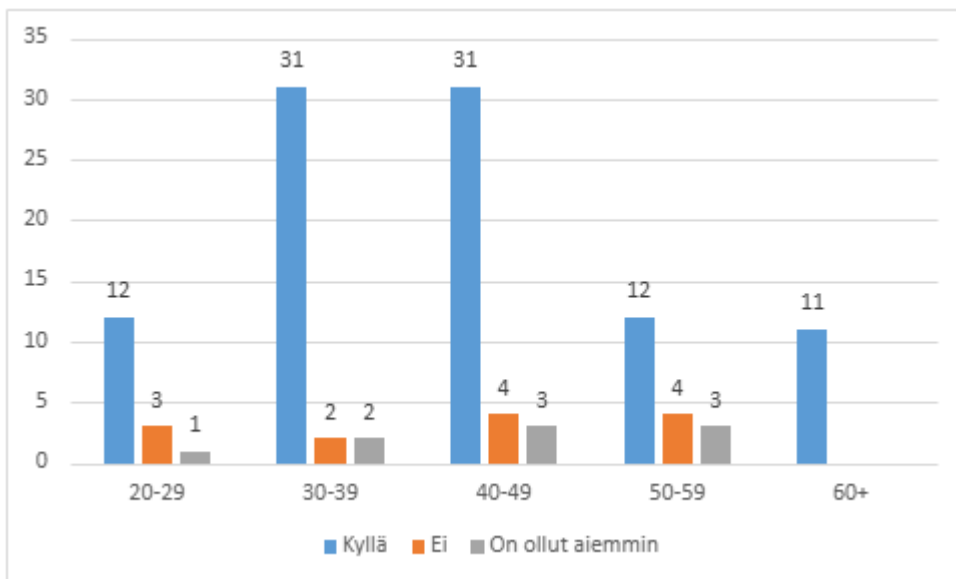
Halusimme selvittää, kuinka monella vastaajista on tai on joskus ollut maksuhäiriömerkintä (kuvio 5). Vastausten perusteella huomattavalla enemmistöllä (81 %) on maksuhäiriö tälläkin hetkellä. Noin kymmenesosalla (11 %) vastaajista ei ole maksuhäiriömerkintää. Maksuhäiriömerkintöjen yleistymisen taustalla on erityisesti kulutusluotot, joiden takaisinmaksussa velanottajalla on ollut vaikeuksia. Velkomustuomioissa korostuvat kulutusluottojen lisäksi verkko-ostokset. Suomen asiakastiedon varatoimitusjohtaja Mikko Karemo toteaaakin heidän tuottamassa tiedotteessa, että tämänhetkinen luottotietolaki ei kykene ehkäisemään

uusien maksuhäiriökierteiden syvenemistä tarpeeksi hyvin. (Suomen asiakastieto 2024b.)

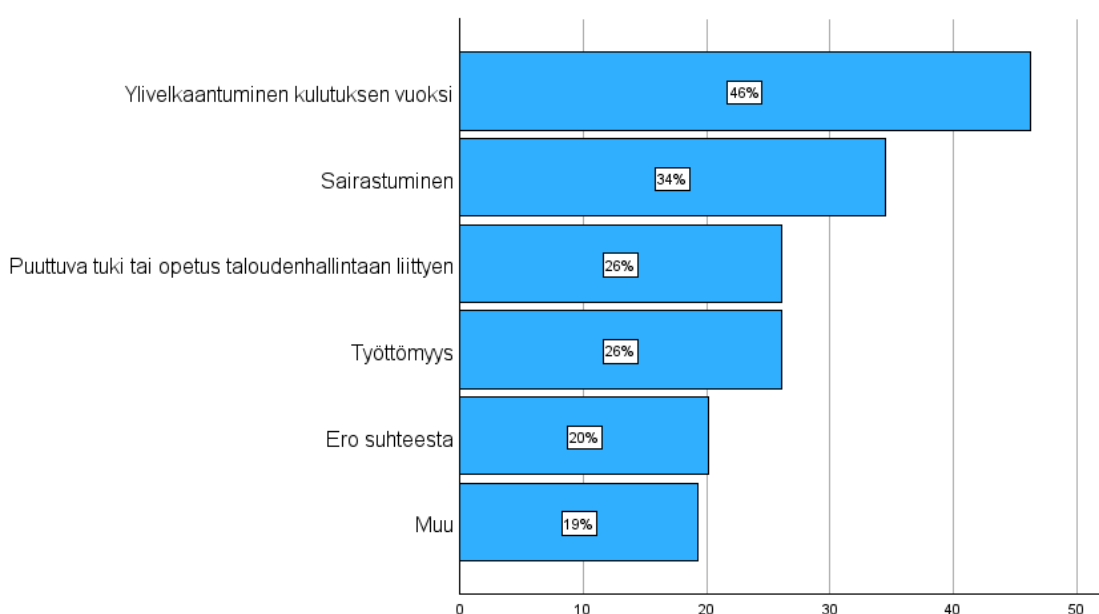
KUVIO 5. Vastanneiden maksuhäiriömerkinnät. N=119.

Vertaamme velallisten maksuhäiriömerkintöjen määrää ikäluokittain (kuvio 6). Suurimmat määrät vastanneiden kesken henkilöistä, joilla on maksuhäiriömerkintä, ovat 30–39 sekä 40–49-vuotiaissa. Voimme huomata tulosten olevan samassa linjassa Suomen Asiakastiedon tuottaman datan kanssa (kuvio 2).

KUVIO 6. Maksuhäiriömerkinnät ikäluokittain. N=119.

Selvitimme velallisilta monivalintakysymyksellä heidän velkaongelmien syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. Alla olevassa kuviossa (kuvio 7) syyt ovat suhteutettu kaikkiin vastaajiin. Ylivelkaantuminen kulutuksen vuoksi on yleisin vastanneiden velkaongelmiin vaikuttanut tekijä, ja lähes puolet (46 %) vastaajista olivat valinneet tämän vaihtoehdon. Sairastuminen oli toiseksi yleisin vaihtoehto (34 %), jonka jälkeen yhtä yleisiä vaihtoehtoja olivat puuttuva tuki tai opetus taloudenhallintaan liittyen (26 %) sekä työttömyys (26 %). Jätimme vastaajille myös vaihtoehdon kertoa itse mahdollisista syistä avoimella vastauskentällä, mikäli niitä ei ollut vaihtoehtoisissa jo valmiiksi esitellyt. Vastaajat kertoivat esimerkiksi kärsivänsä peliriippuvuudesta, joutuneensa huijauksen kohteeksi sekä hyväksikäytetyksi ihmis-suhteissa.

KUVIO 7. Syyt velkaantumisen taustalla. N=119.

Haluamme nostaa vielä esille kaksi vastaajien antamaa vastausta, jotka mielestämme voivat kuvata hyvin velkaantuneen kokemaa ahdinkoa. Kuten vastauksista ilmenee, ei työpaikka automaattisesti takaa velkaongelmilta säästymistä.

"Liian suuret menot tuloihin nähden. Huonopalkkainen työpaikka. Kuvitelmat että tulot ovat suuremmat mitä oikeasti ovat. "

"Liian pieni palkka suhteessa asumisen kustannuksiin. Pakollisten menojen jälkeen käteen jäävä summa on niin pieni, ettei sillä pärjää. Yllättäviin menoihin ei ole "puskuria"."

Vertasimme velkaantumiseen johtavia syitä vuonna 2021 toteutettuun opinnäytetyöhön, jossa tutkittiin ylivelkaantuneiden kokemuksia. Frantzin ja Hallahuhta-Penttilän tekemän tutkimuksen mukaan velkaantumisen taustatekijöissä korostuivat taloudellinen osaamattomuus, matala kynnyksen luoton saamiselle sekä riittämättömät tukitoimet velallisten auttamiseen. Nämä samat tekijät nousivat esiin myös omassa työssämme. Yhteneväisyydet tutkimusten välillä osoittavat, että velkaantuminen ei synny vain yksilön virheellisistä valinnoista, vaan taustalla on usein ulkopuolisia ja hallitsemattomia tekijöitä. (Frantzi & Hallahuhta-Penttilä 2021.)

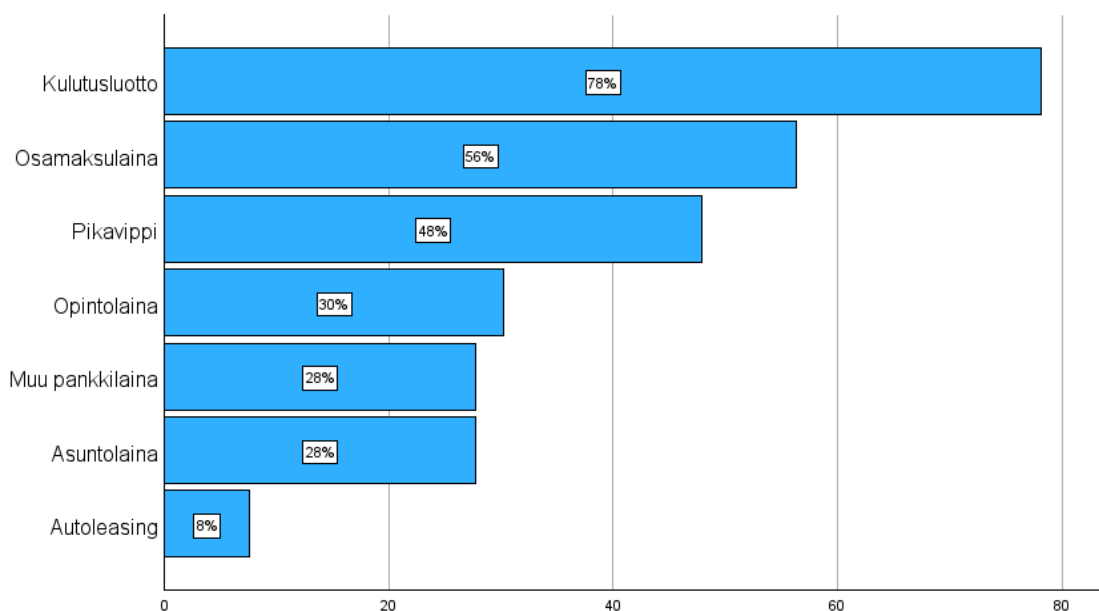
Kysyimme lomakkeella velallisilta, olivatko he hakeneet apua ulkopuoliselta taholta velkaongelmiinsa ja mikäli olivat, niin mistä (taulukko 3). Kysymys ei ollut pakollinen, minkä seurauksena vastausten määrä on vähäisempi (66 kpl). Vastausten moodi eli useinten esiintyvä vastaus oli talous- ja velkaneuvonta. Tämä viittaa siihen, että neuvontapalveluita pidetään helpoimmin lähestyttävänä tukimuotona talousvaikeuksissa oleville. Vastaajat kertovat saaneensa apua myös velkajärjestelystä. Luokittelimme osan velallisten antamista vastauksista "Muut" kohtaan, sillä halusimme yhdistää harvemmin mainitut tukiverkostot. Muita mainittuja verkostoja olivat muun muassa diakonia, terveydenhuolto ja A-kilta.

Kokonaisuudessaan taulukko 3 antaa viitteitä siitä, että valtaosa vastaajista on tunnistanut tarvitsevänsä apua ja on saanutkin sitä. Palveluiden käyttöön liittyy kuitenkin edelleen esteitä. Kuten näemme, vastaajista 30,3 % ovat yrittäneet saada apua, mutta eivät kuitenkaan ole sitä saaneet. Esteet eivät aina liity pelkästään palveluntarjontaan, vaan myös yksilön voimavaroilla, tunteilla ja aiemmillä kokemuksilla voi olla tässä merkittävä rooli. Huolestuttavaa on se, että 13,64 % vastaajista ilmoittivat, että eivät ole saaneet apua miltään taholta tai heillä ei ole työkaluja tilanteen parantamiseksi. Tämä voi viitata joko palveluiden ruuhkautumiseen, viiveisiin avunsaannissa tai siihen, että avun piiriin pääsy usein vaatii velalliselta pitkäjänteisyyttä ja oma-aloitteisuutta.

TAULUKKO 3. Vastaajien ilmoittamat tukikanavat velkaongelmiin. N=119.

	On työkaluja / olen saanut tukea	Olen yrittänyt saada apua	En tiedä mistä saada apua	Ei ole työkaluja / en ole saanut tukea	Yhteensä	Osuus (%)
Talous- ja velkaneuvonta	22	13	0	5	40	60,61 %
Velkajärjestely	4	3	0	2	9	13,64 %
Muut	6	3	0	0	9	13,64 %
Sosiaalisen median tukiryhmät	3	0	0	2	5	7,58 %
Takuusäätiö	2	1	0	0	3	4,55 %
Yhteensä	37	20	0	9	66	100,00 %
Osuus (%)	56,06 %	30,30 %	0,00 %	13,64 %	100,00 %	

Seuraavaksi vertailemme vastaajien velkamuotoja. Velkamuoto oli kyselylomakkeella monivalintakysymys, sillä vastaajalla voi olla ja todennäköisesti onkin useampaa velkaa samaan aikaan. Alla olevassa kuviossa (kuvio 8) esitetään velkamuotojen osuudet vastaajista. Tämä siis tarkoittaa, että esimerkiksi kulutusluottoja on kaikista vastaajista 78 prosentilla. Kulutusluottojen suurta osuutta voi selittää se, että niihin lukeutuvat esimerkiksi luottokortit ja ne ovat etenkin työkäisten keskuudessa hyvin yleisiä. Kulutusluottojen jälkeen eniten vastaajilla esiintyvät velkamuodot olivat laskut sekä osamaksulainat. Myös pikavippien yleisyys vastaajien keskuudessa oli vielä suhteellisen merkittävä. Vähiten vastaajilla näyttäisi olevan autoleasingia, jonka oli valinnut vain alle kymmenesosa (8 %) vastaajista. Opintolaina oli hieman yleisempi kuin muut pankkilainat ja asuntolaina, mutta näiden välinen ero oli vain 2 prosenttiyksikköä.

KUVIO 8. Erilaiset velkamuodot vastaajien keskuudessa. N=119.

Kun tarkastelemme tuloksia vastanneiden velkamuodoista ikäryhmittäin (taulukko 4), voimme todeta, että eniten velkoja on 40–49-vuotiailla. Tämä ikäryhmä

oli myös koko otoksessa yleisin, joten tulos voisi olla erilainen, mikäli ikäjakauma olisi ollut tasaisempi. Tarkastellessamme taulukkoa 4 velkamuodoittain, eniten vastauksia on kulutusluotoissa. Kulutusluotot olivat jokaisessa muussa ikäryhmässä yleisin velkamuoto, paitsi 60+- vuotiaissa. Osamaksulainat ja laskut olivat toiseksi yleisempiä velkamuotoja kaikkien vastaajien kesken.

TAULUKKO 4. Velkamuodot ja vastaajien ikäjakauma. N=119.

	20-29	30-39	40-49	50-59	60+	Yhteensä	Osuus (%)
Asuntolaina	1	6	15	9	2	33	8,35 %
Opintolaina	9	16	10	1	0	36	9,11 %
Kulutusluotto	14	26	32	15	6	93	23,54 %
Muu pankkilaina	1	12	11	4	5	33	8,35 %
Osamaksulaina	12	21	22	8	4	67	16,96 %
Pikavippi	9	21	12	7	8	57	14,43 %
Autoleasing	0	2	5	1	1	9	2,28 %
Laskut	7	24	24	7	5	67	16,96 %
Yhteensä	53	128	131	52	31	395	100,00 %
Osuus (%)	13,42 %	32,41 %	33,16 %	13,16 %	7,85 %	100,00 %	

Koska suurimmat vastausmäärät tulivat Etelä-Suomen läänistä, on luonnollisesti myös velkojen määrät suurimmat siinä luokassa (taulukko 5). Kuten aikaisemmissakin vertailuissa, voimme todeta kulutusluottojen ja osamaksulainojen olevan yleisimmät velkamuodot myös asuinpaikan mukaan. Lapin läänissä vastausmäärät olivat hyvin pienet, joka selittää huomattavaa eroa myös velkamuotoja vertaillessa. Asiaan voi vaikuttaa kuitenkin myös rahoitustarpeen eroavaisuus esimerkiksi Etelä-Suomen läänin ja Lapin läänin välillä. Esimerkiksi asunnoilla ja tonteilla on merkittävä hintaero Pohjois- ja Etelä-Suomen välillä.

TAULUKKO 5. Velkamuodot ja vastaajien asuinpaikka. N=119.

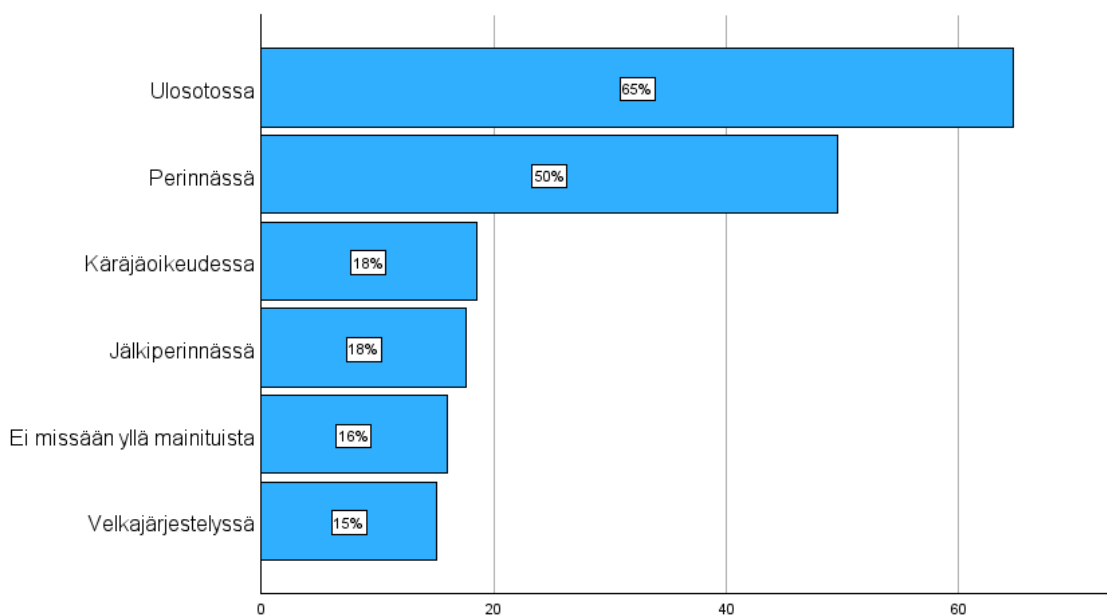
	Etelä-Suomen lääni	Länsi-Suomen lääni	Itä-Suomen lääni	Oulun lääni	Lapin lääni	Yhteensä	Osuus (%)
Asuntolaina	15	11	3	3	1	33	8,35 %
Opintolaina	14	9	7	6	0	36	9,11 %
Kulutusluotto	41	26	15	9	2	93	23,54 %
Muu pankkilaina	17	7	6	3	0	33	8,35 %
Osamaksulaina	29	19	11	7	1	67	16,96 %
Pikavippi	19	17	11	9	1	57	14,43 %
Autoleasing	8	1	0	0	0	9	2,28 %
Laskut	26	22	11	8	0	67	16,96 %
Yhteensä	169	112	64	45	5	395	100,00 %
Osuus (%)	42,78 %	28,35 %	16,20 %	11,39 %	1,27 %	100,00 %	

Toinen muuttuja, jota päätimme analysoida enemmän, oli perinnän vaiheet. Tämä kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastaajat pystyivät valitsemaan niin usean kohdan, kuin vain kokivat aiheelliseksi. Valintamme tehdä tästä monivalintakysymys perustui siihen, että vastaajalla voi olla useampi eri velka, jolloin myös

vastaaajan velat voivat olla eri perintäprosessin vaiheessa. Vertasimme perinnän vaiheita ensiksi vain vastaajien kesken (kuvio 9). Kaikkien vastausten kesken vastaajilla on velkaa selvästi eniten päätyneenä ulosottoon ja perintään. Tämä viittaa siihen, että maksamattomat velat johtavat useimmiten näihin vaiheisiin. Ei missään yllä mainituista vaihtoehdoista vaihtoehto on hieman suositumpi kuin velkajärjestely. Vastauksia velkajärjestelyyn on vain 15 %, mitä voi selittää se, että siihen on mahdollista hakeutua usein vasta ulosoton jälkeen, viimeisimpänä keinona saada velkoja maksetuksi.

Ulosoton ja perinnän yleisyyttä vastaajien keskuudessa voi selittää se, että vapaaehtoinen perintä on näistä vaiheista ensimmäisin ja vaihe voi kestää suhteellisen kauan, kuten ulosotonkin. Ulosottoon voi siirtyä suoraan perinnästä julkisoi-keudelliset saatavat, joista on selitetty enemmän luvussa kaksi. Perinnässä voidaan muun muassa sopia velallisen kanssa maksusuunnitelma, jonka kesto voi saatavan suuruuden mukaan olla jopa useita kuukausia.

Tuloksemme ulosoton yleisyydestä on linjassa Tilastokeskuksen julkaiseman tilaston kanssa, jonka mukaan ulosottovelallisten määrä on ollut viime vuosina kasvussa koko Suomessa. Ulosottovelallisten määrä vuoden 2024 lopussa on ollut 2 % enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Voimme siis todeta tutkimuksemme tukevan tilastollista kokonaiskuvaa, jossa ulosotto ei ole yksittäinen ilmiö vaan osa laajempaa yhteiskunnallista trendiä. (Tilastokeskus 2025b.)

KUVIO 9. Perinnän vaiheet vastaajien keskuudessa. N=119.

Seuraavana vertailussa ovat perinnän vaiheet sekä vastaajien ikäryhmät (taulukko 6). Perinnässä, ulosotossa ja jälkiperinnässä velkaa oli eniten 30–39-vuotiailla vastaajilla. Käräjäoikeudessa suurin vastaajaryhmä sen sijaan oli 40–49-vuotiaat. 20–29-vuotiaiden kesken velkaa esiintyi eniten perinnässä sekä ulosotossa. Velkajärjestelyssä vastanneita oli kolme kappaletta, mikä tarkoittaa, että heidän velkaantumisensa on kestänyt jo huomattavan ajan, sillä kuten aiemmin olemme maininneet, on velkajärjestelyyn pääseminen pitkäaikainen prosessi. Eniten vastauksia saanut perinnän vaihe kaikkien ikäryhmien kesken oli ulosotto, johon vastauksia tuli 77 kappaletta.

TAULUKKO 6. Perinnän vaiheet ja vastaajien ikäjakauma. N=119.

	20-29	30-39	40-49	50-59	60+	Yhteensä	Osuus (%)
Perinnässä	6	22	20	6	5	59	27,31 %
Käräjäoikeudessa	2	7	10	1	2	22	10,19 %
Ulosotossa	9	28	23	7	10	77	35,65 %
Jälkiperinnässä	1	10	6	2	2	21	9,72 %
Velkajärjestelyssä	3	2	6	5	2	18	8,33 %
Ei missään yllä mainituista	4	4	5	6	0	19	8,80 %
Yhteensä	25	73	70	27	21	216	100,00 %
Osuus (%)	11,57 %	33,80 %	32,41 %	12,50 %	9,72 %	100,00 %	

Tarkastelemme vielä vastaajien asuinpaikan jakautumista eri perinnän vaiheisiin (taulukko 7). Taulukosta 7 voimme huomata, että kaikkien muiden läänien, paitsi

Lapin, kohdalla eniten vastauksia on saanut ulosotto. Lapin läänissä asuvia vastaajia oli kuitenkin vähiten, joten emme saaneet kattavaa vastausten hajontaa tämän vaihtoehdon kohdalla. Etelä-Suomen läänissä eniten ääniä keränneet vaihtoehdot olivat velan oleminen perinnässä, käräjäoikeudessa ja ulosotossa. Länsi-Suomessa käräjäoikeus ei saanut niin paljon vastauksia. Länsi-Suomen läänissä asuvilla näyttäisi olevan useammin velkaa jälkiperinnässä kuin Etelä-Suomessa asuvilla. Kaikissa lääneissä, Lappia lukuun ottamatta, eniten vastauksia sai ulosotto, mikä ei ole yllättävää ottaen huomioon sen, että ulosotto on ollut kaikista yleisin vastaus vastaajien kesken.

TAULUKKO 7. Perinnän vaiheet ja vastaajien asuinpaikka. N=119.

	Etelä-Suomen lääni	Länsi-Suomen lääni	Itä-Suomen lääni	Oulun lääni	Lapin lääni	Yhteensä	Osuus (%)
Perinnässä	26	18	9	6	0	59	27,31 %
Käräjäoikeudessa	10	5	6	1	0	22	10,19 %
Ulosotossa	33	25	10	9	0	77	35,65 %
Jälkiperinnässä	6	9	4	2	0	21	9,72 %
Velkajärjestelyssä	6	7	2	2	1	18	8,33 %
Ei missään yllä mainituista	9	4	5	0	1	19	8,80 %
Yhteensä	90	68	36	20	2	216	100,00 %
Osuus (%)	41,67 %	31,48 %	16,67 %	9,26 %	0,93 %	100,00 %	

Teemme vielä yhteenvedon ikäryhmien jakautumisesta velkamuotojen sekä perinnän vaiheiden kesken. Voimme todeta, että näiden kahden taulukon (taulukko 4 ja taulukko 6) välillä on selvästi yhtäläisyyksiä. Kuten edellä olemme jo maininneet, eniten esiintyvä velkamuoto on kulutusluotto ja yleisin perinnän vaihe on ulosotto. Tulosten perusteella voimme siis todeta, että kulutusluotot voivat olla yksi yleisimmistä syistä ulosottoon päätymiseen.

Nuorten (20–39- vuotiaiden) velkaantumista tarkastellessa velkatyypeissä korostuvat pikavipit, osamaksulainat, opintolainat sekä kulutusluotot. Perinnän vaiheissa velat ovat päätyneet eniten ulosottoon, perintään sekä käräjäoikeuteen. Tämä viittaisi siihen, että nuoret voivat herkästi ottaa lyhytaikaisia velkoja, jotka johtavat nopeasti maksuvaikeuksiin. Keski-ikäisten (40–59- vuotiaiden) kohdalla tilanteessa on huomattavissa eroavaisuuksia. Vastaajien kesken heiltä löytyy eniten asuntolainoja ja pankkilainoja, mutta myös kulutusluottoja. Perinnän vaiheissa eniten tapauksia löytyy ulosotosta ja perinnästä, joka voi viitata siihen, että keski-ikässä taloudellinen taakka voi olla suuri. Ikääntyneiden kesken (60+- vuotiaat) eniten vastauksia velkamuodoista on saanut pikavipit sekä kulutusluotot.

Tätä voi selittää se, että vanhemmalla väestöllä voi olla heikompi luottokelpoisuus pankkilainoihin sekä esimerkiksi pienten eläkkeiden vuoksi tarve nopealle rahoitukselle.

Kaiken kaikkiaan voimme tuloksista päätellen todeta, että kulutusluotot, osamaksulainat sekä laskut ovat merkittävä tekijä velkaongelmissa, erityisesti keskiikäisten ja nuorten keskuudessa. Toisaalta taas asuntolainat eivät näytä olevan suuri syy velkaongelmiin, vaikka tapauksia on vastaajien keskuudessa paljon (33 tapausta). Ne eivät kuitenkaan korostu perinnän vaiheiden taulukossa samaan tapaan kuin esimerkiksi kulutusluotot ja osamaksulainat.

Toisena yhteenvetona vertaamme keskenään velkamuotoja ja perinnän vaiheita vastaajien asuinpaikan mukaan (taulukko 5 ja taulukko 7). Jokaisessa läänissä kulutusluotot ovat yleisin velkamuoto ja yleisin perinnän vaihe, Lapin lääniä lukuun ottamatta, on ulosotto. Tulosten perusteella ei ole havaittavissa suuria eroavaisuuksia läänien keskinäisessä vertailussa. Velkamuodot ja perinnän vaiheet jakautuvat muutamia poikkeuksia huomioimatta hyvin tasaisesti.

Viimeisimpänä lähdemme vertailemaan kahta aikaisemmin yksinään vertailemaamme muuttujaa keskenään eli velkamuotoja sekä perinnässä olevan velan vaihetta. Halusimme selvittää, onko velan tyypillä yhteyttä siihen, mihin vaiheeseen perintää se voi useimmin edetä. Kuten näemme taulukosta (taulukko 8), eniten perittäväksi päätynyt velka on kulutusluotto. Kulutusluottojen yleisyyttä voi selittää se, että niitä myönnetään usein helposti ja nopeasti sekä ilman vakuuksia. Ulosottoon eniten edenneitä velkoja ovat kulutusluottojen lisäksi pikavipit sekä laskut. Pikavippien kohdalla voimme huomata, että niitä löytyy selkeästi enemmän ulosotosta, kuin mistään muusta perinnän vaiheesta. Tämä viittaa siihen, että niiden takaisinmaksussa esiintyy usein vaikeuksia.

Asuntolainaa (33 tapausta) ja muuta pankkilainaa (33 tapausta) on muihin velkamuotoihin verrattuna suhteellisen vähän perittäväenä (taulukko 8). Tätä voi selittää se, että pankkien tai muiden niitä myöntävien rahoituslaitosten kanssa voi olla mahdollista neuvotella esimerkiksi maksusuunnitelmista tai lyhennysvapaista ennen kuin velka päätyisi perittäväksi. Laskuja tarkastellessa voimme huomata, että niitä päätyy eniten ulosottoon sekä perintään. Suuret määrät perinnässä viittaa

siihen, että perusmaksujen laiminlyönti on yleistä, kun taas ulosottoon päätyneeseen laskumäärään voi vaikuttaa julkisoikeudellisten velkojen päätyminen sinne ilman käräjäoikeuden päätöstä. Olemme käsitelleet tätä tarkemmin kappaleessa 3.2.

TAULUKKO 8. Velkamuodot sekä vastaajien perinnän vaiheet. N=119.

	Perinnässä	Käräjäoikeudessa	Ulosotossa	Jälkiperinnässä	Velkajärjestelyssä	Ei missään yllä mainituista	Yhteensä
Asuntolaina	10	4	20	3	4	7	48
Opintolaina	19	9	25	6	5	5	69
Kulutustuotto	45	19	60	14	13	16	167
Muu pankkilaina	19	8	24	3	5	2	61
Osamaksulaina	35	15	42	13	11	11	127
Pikavippi	32	15	48	13	9	1	118
Autoleasing	5	2	6	0	0	1	14
Laskut	46	19	49	17	9	5	145
Yhteensä	211	91	274	69	56	48	749

4.2 Laadullinen tutkimus

Päätimme toteuttaa opinnäytetyöhöme määrällisen tutkimuksen lisäksi myös laadullisen tutkimuksen. Näin pyrimme muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä monipuolisemman ja syvällisemmän ymmärryksen. Saamme arvokasta dataa kyselylomakkeen avulla velallisten omista kokemuksista, mutta asiantuntijahaastatteluiden avulla tarkoituksena on löytää rakenteellisia tai toistuvia ilmiöitä, jotta pystymme muodostamaan kokonaisvaltaisemman kuvan tilanteesta. Tämän lisäksi laadullinen aineisto voi selittää tai vahvistaa määrällisen aineiston löydöksiä.

Opinnäytetyön laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen osuus toteutettiin Teams- haastatteluina yhteensä viiden eri organisaation asiantuntijoiden kanssa. Haastateltavat henkilöt työskentelivät perintätoimistoissa, pankissa, käräjäoikeudessa sekä ulosotossa. Yhteydenotot organisaatioihin tapahtuivat sähköpostin välityksellä. Näiden haastatteluiden avulla saimme työhöme käytännön kokemuksia sekä syventävää tietoa aiheesta eri organisaatioiden asiantuntijoilta, jotka työskentelevät velkaantuneiden ihmisten parissa.

Käytimme työssämme teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelussa tutkijalla on etukäteen mietityt aiheet eli teemat, joista haastateltavan kanssa keskustellaan. Teemat ovat valittuna niin, että ne kattavat mahdollisimman hyvin tutkittavan ilmiön ja teeman sisällä on mahdollista esittää

tarkentavia kysymyksiä sen mukaan, mitä haastateltava tuo esille aiheesta. Tee-mahaastattelujen tuloksena syntyy aineisto, joka koskee tutkittavaa ilmiötä. (Kananen 2014, 83, 98.)

Koimme viiden eri haastattelun sekä kerätyn pohjatiedon antavan opinnäytetyöhömmä tarpeellisen näkemyksen asiantuntijoiden näkemyksistä suomalaisten kotitalouksien velkaantumisen tilanteesta sekä velkaantumiseen johtavista syistä ja seurauksista. Suuremman haastateltavan joukon hankkiminen, haastattelemine ja tulosten analysoiminen määrällisen tutkimuksen lisäksi, olisi tuonut opinnäytetyön tekijöille liikaa haasteita. Pidetyt haastattelut toteutettiin keväällä 2025 viikkojen 9 ja 12 välisenä aikana.

Haastatteluissa esiin tulleet näkemykset ovat sidoksissa haastateltavien omiin kokemuksiin ja taustoihin, mikä voi vaikuttaa vastauksien yleistettävyyteen. Lisäksi asiantuntijahaastattelujen määrä oli rajallinen, minkä vuoksi saadut tulokset edustavat vain osaa mahdollisista näkökulmista.

4.2.1 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen analyysillä oman aineiston syväoppimista tavoitellaan siten, että aineisto saadaan tiivistettyä ja täsmennettyä sopivaksi tutkimuskysymyksiä varten. (Vilka 2021, 109.) Tämän opinnäytetyön laadullisen osion analysointimenetelmäksi valitsimme sisällönanalyysin, jonka tavoitteena on kuvata tutkimusmateriaali pelkistetyssä, tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Analyysin kannalta on olennaista, että tutkimuskysymykset ovat riittävän tarkkoja, jotta niiden avulla pystytään etsimään vastauksia tutkimusaineistosta. (Elo, Kajula, Tohmola & Kääriäinen 2022, 216–217.)

Sisällönanalyysi voidaan jakaa kahteen osioon, pragmaattiseen ja narratiiviseen analyysiin, joista tähän työhön valitsimme pragmaattisen lähestymistavan. Pragmaattisessa analyysissä tavoitteena on muodostaa haastatteluista selkeät kokonaisuuudet siten, että voidaan luoda toisensa pois sulkevat luokat. Vilkan (2021) mukaan on erityisen tärkeää etenkin laadulliseen tutkimuskohteeseen painottuvissa aineistoissa kiinnittää huomiota myös ei puhuttuihin asioihin. Näin voi löytää

tutkimuksen tai kehittämisen kannalta hyvinkin tärkeän johtoajatuksen. (Vilka 2021, 109.)

4.2.2 Tulokset

Haastatteluissa ensimmäisenä käsittelemämme teema oli velkaantumisessa esiintyneet muutokset. Kysyimme haastateltavilta, olivatko he huomanneet muutosta velkaantumisessa uransa aikana 5–10 vuoden aikavälillä. Kaikki haastateltavamme olivat työskennelleet aiheen parissa vähintään viiden vuoden ajan, joten halusimme tietää heidän näkemyksensä velkaongelmien tilanteesta.

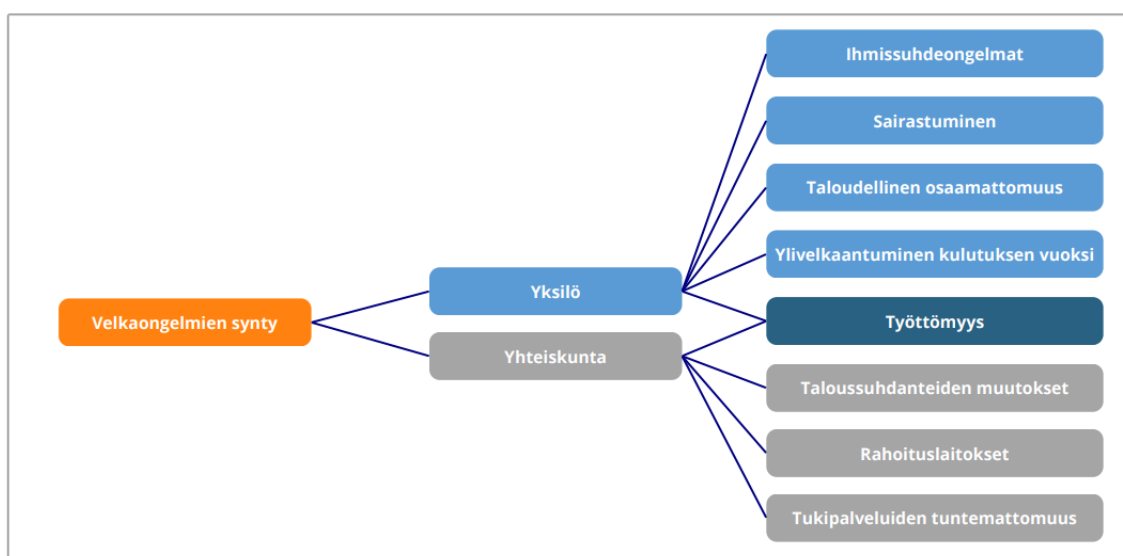
Kuten teoriaosuudessa jo totesimme, velkojen määrä on lähinnä tasaantunut viime vuosien aikana. Myöskään haastateltavamme eivät tuoneet ilmi havainneensa merkittäviä muutoksia velkojen määrissä. Sen sijaan muutoksia oli havaittu esimerkiksi lainsäädännön ja ihmisten käyttäytymisen sekä suhtautumisen osalta. Haastateltava A toi esiin huomanneensa ihmisten jo rohkaistuneen yhteydenottoissa sekä velasta puhumisessa. Hän ja haastateltavat B ja E kuitenkin toivat ilmi sen, että yhteydenottojen suhteen voitaisiin olla vielä aktiivisempia ja avunpiiriin hakeuduttaisiin yhä matalammalla kynnyksellä. Tämä osaltaan ennaltaehkäisisi pahojen velkaongelmien syntymistä.

Haastateltavat A, B ja D mainitsivat lainsäädännön muutoksista ja siitä, mitä hyötyjä uudistuksista on velallisille. Perintäkuluja on kohtuullistettu ja niille on asetettu enimmäismäärät, ja tämän lisäksi velkojen vanhentumisaikaa on rajattu. Maksuhäiriömerkintöjen säilymisaikaa rekisterissä on lyhennetty kolmeen vuoteen ja mikäli velallinen maksaa merkinnän aiheuttaneen velan, poistuu merkintä kuukauden sisällä maksusta ja siitä ilmoittamisesta. Tästä on paljon hyötyä velalliselle, sillä maksuhäiriömerkinnällä voi olla negatiivisia vaikutuksia tämän päivittäiseen elämään. Ainoan kriittisen näkökulman maksuhäiriömerkintöihin liittyvään uudistukseen antoi haastateltava D. Hän toi ilmi mahdolliset haasteet velallisen maksukyvyn todentamisessa, esimerkiksi vuokranantajien näkökulmasta.

Käsittelimme teoriaosuudessa velkaantumisen kehitystä Suomessa, ja kuten siellä jo todettiin, on kulutusluottojen määrä yleistynyt kotitalouksien keskuudessa. Jokaisen haastateltavan kohdalla myös tämä nousi esiin. Muutosta on

havaittu myös siinä, minkälaisista veloista kotitalouksien kokonaisvelka koostuu. Erityisinä huolenaiheina haastatteluissa nousi sääntelyn puute pikavippien myöntämisessä sekä taloudellisen osaamisen puute varsinkin nuorten keskuudessa. Tämä aiheuttaa sitä, että nuoret menevät helposti ottamaan esimerkiksi pikavippejä tai kulutusluottoja ymmärtämättä niiden todellisia seurauksia ja maksamatta jättämisen pahimpia mahdollisia seurauksia.

Toisena teemana keskustelimme haastateltavien kanssa velkaongelmien syntyyn johtavista syistä. Teemasta nousi esiin niin yksilötason kuin yhteiskunnallisen tason tekijöitä, jotka voivat lisätä riskiä joutua taloudellisiin vaikeuksiin. Laadimme alla olevan kuvion (kuvio 10) pitämiemme haastatteluiden pohjalta. Kokosimme kuvioon haastateltavien mukaan olennaisimmat velkaongelmien syntyyn vaikuttavat tekijät yksilö- ja yhteiskuntatasolla.

KUVIO 10. Velkaongelmien syntyyn vaikuttavat tekijät.

Kaikkien haastateltavien kanssa nousi esiin yhteneväisiä näkökulmia velkaongelmien synnystä. Jokaisessa haastattelussa yleinen mielipide oli, että syy on usein odottamaton elämänmuutos. Odottamattomilla elämänmuutoksilla viitattiin esimerkiksi sairastumiseen, työttömyyteen sekä ihmissuhdeongelmiin. Haastateltava A kuvasi näkemystään seuraavalla tavalla:

“Monesti se on semmoinen itsestään riippumaton yllättävä syy, on vaikka tullut joku sairaus ja on joutunut sairauslomalle, jolloin tulot

saattaa romahtaa. Ne on sen tyyppisiä, että niitä ei pysty ennustamaan etukäteen. Nämä on ne kaikista yleisimmät.”

Etenkin nuorten aikuisten keskuudessa korostuu taloudellisen puskurin puuttuminen. Heidän taloutensa voi olla herkkä äkillisille muutoksille, kuten työttömyydelle tai sairastumiselle. Äkillisen muutoksen seurauksena ja ilman säästöjä, voivat nämä henkilöt ottaa herkemmin huonoa ja helposti saatavaa lainaa. Tämä aihe korostui erityisesti keskustellessamme haastateltava D:n kanssa. Huonojen taloudellisten päätösten sekä velkakierteen takana vaikuttaa usein taloudellinen osaamattomuus ja heikko harkintakyky. Myös organisaatio E kommentoi aiheeseen seuraavasti:

“Nuorten osalta nyt ainakin noi pikavipit on tosi tosi yleisiä, se on melkein se yleisin syy, jos ne on velkaantunut. Kun on tullut täysi-ikäiseksi niin on otettu kaikki mahdolliset pikavipit, eikä olla ymmärretty sitä, että ne pitää maksaa takaisinkin.”

Ylivelkaantumista kulutuksen mukaan voi syntyä, kun eletään yli oman tulotason. Esimerkiksi työpaikan menettäminen voi johtaa elintason laskuun, eikä henkilö välttämättä osaa mukauttaa omaa kulutustaan uuden elintason mukaiseksi. Haastateltava C toteaa, että omista kulutustottumuksista voi olla vaikeaa luopua ja tulojen pieneneminen saattaa aiheuttaa jopa häpeää, jonka vuoksi esimerkiksi lounaskutsuista voi olla vaikeaa kieltäytyä.

Kulutustottumuksiin vaikuttaa myös taloussuhdanteiden muutokset. Inflaatiolla ja korkojen nousulla on vaikutusta ihmisten maksukykyyn ja esimerkiksi laskujen maksaminen ajallaan voi tuottaa ongelmia. Organisaatio B kertoikin, että yhä useampi työssäkäyvä tulee heidän asiakkaakseen, kamppaillessaan esimerkiksi sähkölaskujen maksamisen kanssa. Korkojen nousu voi aiheuttaa muun muassa asuntovelallisille odottamattomia lisäkustannuksia.

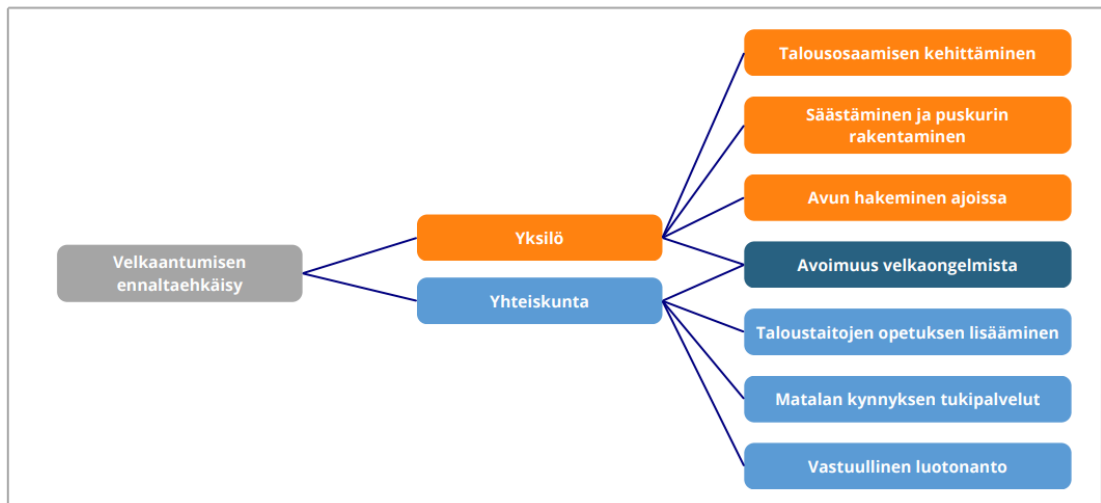
Kolmantena teemana haastatteluissamme oli parhaimmat ja toimivimmat keinot velallisten tukemiseen ja auttamiseen. Kaikkien muiden paitsi haastateltava D:n kohdalla tärkeimpänä asiana nousi asiakkaiden kokonaistilanteen kartoittaminen. Haastateltava D perusteli kantaansa näin:

“Me ollaan väärä taho neuvomaan ihmisiä, että kun me ollaan sitten siinä pisteessä jo, että me ratkaistaan niitä riitoja.”

Muiden organisaatioiden mielestä avun piiriin hakeutuneen tai sinne velkaprosessin aikana päätyneen henkilön kohdalla on tärkeintä, että hänen kokonaistilanteensa kartoitetaan. Asiakkaan kanssa selvitetään ensin esimerkiksi velkojen määrä ja tämänhetkinen maksukyky, ja sen jälkeen katsotaan sopivia ratkaisuja ongelmien helpottamiseksi. Velallista voidaan tarvittaessa ohjata myös eteenpäin toiselle auttavalle taholle, kuten velkaneuvolaan tai diakoniaan. Tämän lisäksi ohjausta tukipalveluiden pariin tulisi lisätä myös kolmansien osapuolten, kuten terveyskeskusten ja sosiaalipalveluiden toimesta.

Etenkin haastateltavat A ja B painottivat selkeän ja asiakaslähtöisen viestinnän sekä toimintatapojen tärkeyttä. Asiakkaita kontaktoidaan lakisääteisten velvoitteiden lisäksi vapaaehtoisesti ja näillä keinoilla pyritään aktivoimaan myös passiivisia velallisia. Velkaa myönnettäessä tulee ottaa huomioon asiakkaan pidemmän aikavälin maksukyky ja siihen kiinnitetään aikaista enemmän huomiota. Asiakkaan kanssa käydään läpi myös mahdollisia riskejä ja mietitään keinoja, joilla niihin voidaan varautua, kertoi haastateltava C.

Seuraavana teemana kysyimme haastateltavilta, kuinka velkaantumiseen voitaisiin puuttua varhaisemmassa vaiheessa ja minkälaisia ennaltaehkäiseviä keinoja tilanteen parantamiseksi voisi olla. Teimme haastatteluisa saamiemme vastausten pohjalta kuvion (kuvio 11), johon keräsimme keskeisimmät toimivat keinot velkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi.

KUVIO 11. Keinoja velkaantumisen ennaltaehkäisyyn.

Yksilön tasolla säästäminen ja taloudellisen puskurin rakentaminen on hyvä ennaltaehkäisykeino, sillä puskurin avulla pystyy varautumaan yllättäviin elämäntilanteisiin. Säästöt sekä vastuullinen rahankäyttö voivat edesauttaa hyvän vakuudellisen lainan saamista, jolloin nopealle ja korkeakuluiselle rahoitukselle ei olisi tarvetta. Rahoitusta hankkiessa yhteiskunnan velvollisuutena tulisi olla vastuullisesta luotonannosta huolehtiminen. Luotonantoa säännellään jo, mutta sen pitäisi ulottua koskemaan yhtä laajasti kaikkia luotonantajia. Nämä kaksi ennaltaehkäisykeinoa korostuivat haastattellessamme organisaatioita B, C ja D.

Aiheesta keskustellessamme tärkeimmiksi ennaltaehkäisemisen keinoiksi asiantuntijat nostivat talousopetuksen lisäämisen sekä avun piiriin hakeutumisen varhaisessa vaiheessa ja matalalla kynnyksellä. Nämä havainnot tukevat teoriaosuudessamme luvussa 2.3 esiin nousutta näkemystä siitä, että etenkin nuorten ja aikuistumisen kynnyksellä olevien henkilöiden talousoasaamista tulisi tukea entistä enemmän. Organisaatiot kertoivat myös pyrkivänsä lisäämään tietoisuutta omasta taloudenhallinnasta esimerkiksi vierailujen ja webinaarien avulla.

Haastateltavien B ja D kanssa keskustelimme syvemmin stigman ja ennakkoluulojen vaikutuksesta ihmisten mielikuviin liittyen perinnästä vastuussa oleviin tahoihin. Aiheeseen liittyvä uutisointi on lähes poikkeuksetta negatiivista ja harvoin tuodaan esille positiivisia asiakaskokemuksia ja sitä, että yksi organisaatioiden tavoitteista on myös avun tarjoaminen. Yhdeksi ennaltaehkäisykeinoksi nousi avun hakeminen ajoissa. Tällainen edellä mainittu uutisointi voi herkästi aiheuttaa

epäluuloja henkilölle, joka on esimerkiksi saanut ensimmäisen perintäkirjeen ja miettii yhteydenottoa perintää hoitavaan yritykseen. Organisaatio B kertoi heidän saavan paljon positiivista palautetta asiakkailta ja heidän asiakastyytyväisyytensä on todella hyvä. He nostivatkin esimerkiksi yhden vastikään saaduista palautteista:

“Asiakaspalvelija oli äärimmäisen mukava ja ystävällinen, ikävien asioiden äärellä on mahtavaa, kun niitä saa hoitaa niin lämpimissä ja asiantuntevissa merkeissä. Kiitos!”

Viimeisenä teemana haastatteluissamme oli asiantuntijoiden kaipaamat muutokset. Haastateltava D näkisi tarpeelliseksi korkolain selventämisen, ja sen tiukentamisen, sillä tällä hetkellä laki on vaikeasti hallittava kokonaisuus. Hän myös mainitsi lainvastaisesti toimivien yritysten rankaisemisen tiukentamisesta. Tilanteissa, joissa yritys on perinyt lainvastaisia korkoja tai kuluja, velallisen tarvitsee maksaa vain nostamansa pääoma. Korkojen ja kulujen anteeksianto ei kuitenkaan välttämättä ole tarpeeksi vakava riski yritykselle, joten voisi olla myös järkevää harkita pääomankin anteeksiantoa.

Organisaatio B ehdotti, että perintää tulisi toteuttaa vain sellaisissa tilanteissa, joissa siitä olisi aitoa hyötyä sekä tarkoitusta niin asiakkaalle kuin myös toimeksiantajalle. Erityisesti kunnallisessa laskutuksessa olisi hyvä tunnistaa asiakkaan taloudellinen tilanne ja pohtia perinnän tarkoituksenmukaisuutta sekä sitä, voisiko asiakkaan ohjata esimerkiksi tukipalveluiden piiriin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää taustatekijöitä kotitalouksien velkaantumisen takana ja mahdollisia ennaltaehkäisemisen keinoja. Työn tarkoituksena oli kyselytutkimuksen ja asiantuntijahaastatteluiden avulla saada selville kotitalouksien velkaantumisen syitä sekä tunnistaa keinoja velkaongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Tavoitteena oli tutkimusten perusteella muodostaa yhteenveto velkaantuneiden kokemuksista ja eri organisaatioiden asiantuntijoiden näkemyksistä velkaantumiseen johtavista syistä sekä sen ennaltaehkäisemisestä.

Tutkimusten tulokset muodostavat yhtenäisiä näkemyksiä siitä, mitkä syyt useimmiten vaikuttavat velkaongelmien taustalla. Yksilön velkaantumisen taustalla on laaja-alaisia syitä, ja niissä yhdistyvät sekä henkilökohtaiset että yhteiskunnalliset tekijät. Määrällisen tutkimuksen pohjalta voimme sanoa, että kulutusluottojen ja pikavippien yleistyminen sekä niiden suuruus tuloihin nähden ovat keskeisiä tekijöitä kotitalouksien velkaongelmissa, ja tätä voidaan pitää negatiivisena kehityssuuntana. Talousvaikeudet eivät kuitenkaan ilmaannu tyhjistä vaan kuten laadullinen aineisto osoittaa, on taustalla usein erilaisia kriisitilanteita.

Odottamattomien elämänmuutosten ilmaantuessa velkaantuminen ei ole seurausta huonosta taloudenhallinnasta vaan äkillisestä muutoksesta, johon henkilö ei ole pystynyt varautumaan. Tulokset kuitenkin osoittivat taloudellisen osaamattomuuden olevan myös yksi merkittävistä syistä velkakierteeseen joutumisessa. Velkaantuneilla on usein virheellisiä käsityksiä omista tuloistaan ja menoistaan sekä esimerkiksi luottojen ehdoista. Tutkimustulosten perusteella yleisin velkaongelmien polku alkaa kulutusluotoista ja päättyy ulosottoon. On kuitenkin muistettava, että velkaantuminen ei ole pelkästään taloudellinen ongelma, vaan mukana on myös usein sosiaalisia, rakenteellisia ja psykologisia tekijöitä.

Tutkimusten mukaan velkaongelmia on erityisesti niillä, joilla ei ole taloudellista puskuria, eikä neuvontaa tai opetusta taloudenhallintaan ole saatu ajoissa. Siksi on erityisen tärkeää, että neuvontapalvelut ovat kaikkien saatavilla ja niiden käyttöön rohkaistaan jo varhaisessa vaiheessa. Ennaltaehkäisevää neuvontaa tulisi lisätä erityisesti elämänvaiheissa, joissa taloudelliset riskit korostuvat, kuten hen-

kilön aikuistuesssa, perhettä perustaessa ja tämän joutuessa työttömäksi. Perinnästä vastuussa olevien organisaatioiden jopa pelottavaa stigmaa tulisi saada parannettua esimerkiksi uutisoimalla positiivisista asiakaskokemuksista, jotta ihmiset rohkaistuisivat ja hakisivat apua yhä matalammalla kynnyksellä.

Velkaantumisen ennaltaehkäisy ei voi nojata pelkästään yksilön omaan vastuuseen, sillä myös yhteiskunnalla on tässä merkittävä rooli. Talousosaamisen lisäämiseen tulisi panostaa jo varhaisessa vaiheessa nuoren ollessa vielä peruskoulussa, jotta hänelle rakentuisi vahva pohja oman talouden hallintaan. Tällä voitaisiin ehkäistä velkakierteeseen joutumista taloudellisen osaamattomuuden vuoksi. Lisäksi tarvitaan rakenteellisia muutoksia, kuten matalan kynnyksen palveluja ja ymmärtäväisempää julkista keskustelua, jotka tukevat ihmisiä haastavissa taloudellisissa tilanteissa ja vähentävät niihin liittyvää stigmaa.

Kyselylomakkeen tulokset osoittavat, että apua velkatilanteeseen haetaan ensisijaisesti virallisista palveluista, erityisesti talous- ja velkaneuvonnasta, jonka yli puolet vastanneista olivat valinneet. Tämä korostaa talous- ja velkaneuvonnan keskeistä roolia velkaongelmien hoitamisessa, mutta nostaa samalla esiin myös kysymyksen palveluiden saavutettavuudesta ja tunnettuudesta. Mikäli suurin osa tukea hakeneista kääntyy samojen virallisten palveluiden puoleen, tulee niiden riittävyyttä, resursseja ja alueellista kattavuutta arvioida tarkemmin.

Laadulliset asiantuntijahaastattelut täydentävät määrällisen aineiston havaintoja ja tuovat esiin palveluntarjoajien oman näkökulman saavutettavuuden haasteista. Talous- ja velkaneuvonnassa työskentelevät asiantuntijat toivat esiin, että heidän tavoitteenaan on olla matalan kynnyksen tukipalvelu, johon kuitenkin liian moni velallinen saapuu vasta, kun ongelmat ovat jo äärimmillään. Etenkin passiivisten velallisten kohdalla tulisi parantaa ennakoivaa otetta ja yhteistyötä eri palveluiden kanssa, jotta avun piiriin päästäisiin aikaisemmassa vaiheessa.

Yhteenvedona voimme siis todeta, että vaikka tukea on tarjolla, ei se ole aidosti saavutettavaa kaikille. Avun saatavuus ei yksin riitä, jos sen piiriin pääseminen koetaan vaikeaksi tai palvelut eivät vastaa ihmisten yksilöllisiin tarpeisiin. Tarvitaan enemmän ihmislähtöistä ja helposti lähestyttävää neuvontaa, jossa korostuvat luottamus, ymmärrys ja empaattinen kohtaaminen. Kolmannen sektorin ja

epävirallisempien tukikanavien, kuten A-killan, diakoniatyön ja vertaistukiryhmien, roolia tulisi vahvistaa osana ennaltaehkäisevää tukiverkostoa. Näillä tavoilla on potentiaalia tavoittaa haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Niiden parempi integrointi osaksi palvelupolkua voisi auttaa tavoittamaan niitä henkilöitä, jotka eivät muuten löydä tietään virallisten tukipalveluiden luo.

Velkaantumisen ehkäisyssä ei ole kyse vain rahasta, vaan ennen kaikkea ihmisten hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Taloudellinen syrjäytyminen on vakava yhteiskunnallinen haaste, joka heijastuu myös muihin elämänalueisiin – mielenterveyteen, ihmissuhteisiin ja työkykyyn. Jos tavoitteenamme on rakentaa aidosti saavutettava ja tasa-arvoinen tukijärjestelmä, sen on tarjottava tilaa taloudellisten toimenpiteiden lisäksi myös tunteille ja inhimillisyydelle. Siksi velkaantumiseen liittyvä keskustelu ja sen ratkaisut eivät voi jäädä vain talouden asiantuntijoiden vastuulle, vaan ne tulee nostaa osaksi sosiaalipoliittista ja inhimillistä keskustelua.

6 POHDINTA

Voimme pitää opinnäytetyötä onnistuneena, koska toteutimme sen aikataulun mukaisesti ja saavutimme työlle asetetut tavoitteet. Opinnäytetyön alkuvaiheessa asetimme tavoitteeksi löytää syitä kotitalouksien velkaantumisen taustalla sekä keinoja hallitsemattoman velkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi. Saimme selville toistuvia syitä kotitalouksien velkaantumisen taustalla, kuten kulutusluottojen yleistymisen ja taloudellisen osaamattomuuden. Pystyimme sen lisäksi tunnistamaan konkreettisia ennaltaehkäiseviä toimia, joilla huonon velkaantumisen riskiä voitaisiin mahdollisesti pienentää. Näitä olivat esimerkiksi talousosaamisen lisääminen ja matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, joihin velkaantunut uskaltaisi hakeutua jo varhaisessa vaiheessa.

Näin ollen koemme, että tekemämme opinnäytetyö tuotti sellaista tietoa, joka aidosti voi edistää velkaantumisen ennaltaehkäisyä ja parantaa palveluiden kehittämistä. Esimerkiksi velallisten parissa työskentelevien organisaatioiden on mahdollista hyödyntää työn tuloksia pohtiessaan uusia keinoja velkaantuneiden tukemiseksi. Opinnäytetyön onnistumisessa auttoi erityisesti vastaajien ja haastateltavien aktiivisuus ja avoimuus sekä hyvä yhteistyö tekijöiden ja opinnäytetyön ohjaajan välillä.

Opinnäytetyöprosessi oli molemmille tekijöille opettavainen ja antoisa, mutta myös haastava. Aihe oli osittain tuttu molemmille, mutta syvällisempi ymmärrys aiheesta puuttui vielä ennen työtä. Opinnäytetyön tekeminen vaati pitkäjänteistä ja tarkkaa työskentelyä ja oman haasteensa tekemiseen toi tekijöiden ennenaikainen valmistuminen. Prosessi auttoi kehittämään priorisointi- ja tiedonhankintataitojamme sekä opetti paljon tieteellisten tutkimusten tekemisestä. Opinnäytetyö antoi mahdollisuuden tarkastella tutkittavaa ilmiötä vastanneiden henkilökohtaisten kokemusten kautta sekä tutustua paremmin velallisten parissa toimiviin organisaatioihin.

Opinnäytetyön tutkimustuloksia pohdittaessa tulee vielä tarkastella sen eettisyyttä, reliabiliteettia sekä validiteettia. Noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä voidaan tutkimuksen eettisyys turvata. Hyvän tieteellisen käytännön peruspe-

riaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2024.) Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden anonyymiteettiä on suojattu sekä tietosuojaa käsitelty vastuullisesti koko prosessin ajan.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta eli sitä, että tutkimustulokset pysyvät samana, jos tutkimus toistetaan. Opinnäytetyössämme reliabiliteetti varmistettiin huolellisella aineistonkeruulla ja analyysillä. Kaikilta osallistujilta kysyttiin samoja kysymyksiä ja käytimme vastausten analysointiin samoja menetelmiä. Lisäksi sisällytimme lomakkeelle kaksi toisiinsa liittyvää kysymystä, joiden avulla arvioimme vastausten sisäistä johdonmukaisuutta ja siten tulosten reliabiliteettiä. Validiteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Pehdyimme opinnäytetyön aiheeseen huolellisesti ja käytimme ajankohtaisia lähteitä. Pyrimme muodostamaan kyselylomakkeen sekä valitsemaan haastattelukysymykset niin, että ne vastaisivat opinnäytetyön tavoitteisiin mahdollisimman hyvin.

Tutkimusta toteuttaessa heräsi myös ehdotuksia mahdollisille jatkotutkimusaiheille. Olisi tarpeellista tutkia, kuinka talous- ja velkaneuvontapalveluiden saavutettavuutta voitaisiin parantaa ja miten kolmannen sektorin roolia velkaantumisen ennaltaehkäisemisessä voitaisiin lisätä. Mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi myös nuoret ja se, millainen vaikutus koulusta saadulla talouskasvatuksella sekä henkilökohtaisilla taloustaidoilla on tämän velkaantumisriskiin.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto. 2025. Perintätoiminnan valvonta. Verkkosivu. Viitattu 6.2.2025. <https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/valvonta-ja-kantelut/raha-ja-omaisuus/perintatoimistot>
- Asikainen, M. & Poutiainen, E. 2025. Maksuhäiriöiden määrä kasvoi räjähdysmäisesti – merkintöjä erityisesti nuorilla. Yle Uutiset 18.2.2025. Viitattu 31.3.2025. <https://yle.fi/a/74-20142601>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. Hoitotiede. 31.12.2022. Viitattu 12.3.2025. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028>
- Frantzi, N. & Hallahuhta-Penttilä, L. 2021. Ylivelkaantuminen – haastattelututkimus ylivelkaantuneiden kokemuksista. Sosionomin tutkinto-ohjelma. LAB-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 16.4.2025. [Frantzi Hallahuhta-Penttilä.pdf](#)
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud. painos. Edita.
- Intrum. 2023. Nuorten aikuisten vaikea velkaantuminen kasvaa – tarvitaan uusia toimia, joilla ongelmia voidaan ehkäistä. Verkkosivu. Viitattu 17.12.2024. <https://www.intrum.fi/fi/yrityksille/raportit-ja-analyysit/analyysit/nuorten-aikuisten-vaikea-velkaantuminen-kasvaa/>
- Intrum. n.d.a. Usein kysyttyä. Verkkosivu. Viitattu 6.2.2025. <https://www.intrum.fi/fi/asiakaspalvelu/lasku-maksamatta/usein-kysyttya/>
- Intrum. n.d.b. Jälkiperintä. Verkkosivu. Viitattu 4.4.2025. <https://www.intrum.fi/fi/yrityksille/palvelut-yrityksille/perintapalvelut/jalkiperinta/>
- Kananen, J., Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2023. Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä. Verkkosivu. Viitattu 6.2.2025. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tietoa-ja-ohjeita-yrityksille/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/hyva-perintatapa-kuluttajaperinnassa/#4.1>
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. n.d.a. Velan vanhentuminen. Verkkosivu. Viitattu 4.4.2025. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/velan-vanhentuminen/>
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. n.d.b. Näin perintä etenee. Verkkosivu. Viitattu 6.2.2025. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/nain-perinta-etenee/>
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. n.d.c. Maksuhäiriömerkintä. Verkkosivu. Viitattu 25.2.2025. <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/perinta-ja-maksujarjestelyt/maksuhairiomerkinta/>

Koivisto, T. 2020. Kotitalouksien velat ja rahoitusvarallisuus – molemmat ovat kasvaneet 2000-luvulla. Tilastokeskus. 28.2.2020. Viitattu 7.2.2025.

<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/kotitalouksien-velat-ja-rahoitusvarallisuus-molemmat-ovat-kasvaneet-2000-luvulla>

Kuluttajaliitto. n.d. Velan oikeudellinen perintä. Verkkosivu. Viitattu 6.2.2025.

<https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/velan-oikeudellinen-perinta/>

Kuusela, V. 2009. Otantamenetelmä on surveytutkimuksen kulmakivi. Tilastokeskus. 14.12.2009. Viitattu 15.4.2025.

https://stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-12-14_003.html

Laki sosiaalisesta luototuksesta. 20.12.2002/1133. Viitattu 5.3.2025.

<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/1133>

Mielenterveystalo. n.d. Onko velkaantuminen ongelmiasi? Verkkosivu. Viitattu 9.12.2024.

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/rahaongelmien-omahoito-ohjelma/onko-velkaantuminen-ongelmiasi>

Nyholm, J. & Silvo, A. 2022. Kotitalouksien velkaantuminen noudattaa talouden suhdanteita. Euro ja Talous. 21.6.2022. Viitattu 7.2.2025.

<https://www.eurojalous.fi/fi/2022/2/kotitalouksien-velkaantuminen-noudattaa-talouden-suhdanteita/>

Oikeuspalveluvirasto. n.d.a. Selvitä velkatilannettasi. Verkkosivu. Viitattu 9.12.2024.

<https://www.oikeuspalveluvirasto.fi/talous-ja-velkaneuvonta/velkojen-jarjestely/selvita-velkatilannettasi/>

Oikeuspalveluvirasto. n.d.b. Ulosotto. Verkkosivu. Viitattu 25.2.2025.

<https://www.oikeuspalveluvirasto.fi/talous-ja-velkaneuvonta/perinta-ja-maksu-hairiot/ulosotto/>

Pantzar, J. & Ruishalme, O. 2020. Velkaantuminen on riski kansanterveydelle.

Häpeälliset talousongelmat? Teoksessa Murra häpeä. Takuusäätiön 30- vuotisjuhlajulkaisu, 7–9. Takuusäätiö. Viitattu 9.1.2025. https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/Takuusaatio_30vuotisjulkaisu_saavutettava.pdf

Perintälaki 22.4.1999/513. Viitattu 21.1.2025. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

Pohjanmaan hyvinvointialue. n.d. Sosiaalinen luototus. Verkkosivu. Viitattu 5.3.2025.

<https://pohjanmaanhyvinvointi.fi/palvelumme/sosiaalipalvelut/sosiaalipalvelut-tyoikaisille/sosiaalinen-luototus/>

Putkuri, H. & Voutilainen, V. 2022. Uudet asuntolainat entistä suurempia – yhä merkittävämpi osa myös aiempaa pidempiä. Euro ja Talous. 4.5.2022. Viitattu 24.4.2025.

<https://www.eurojalous.fi/fi/2022/1/uudet-asuntolainat-entista-suurempia-yha-merkittavampi-osa-myos-aiempaa-pidempia/>

Rikalainen, E. & Uitto, T. 2008. Pakkokeinot ja saatavien perintä. Kiinteistöalan kustannus.

Suomen asiakastieto. 2024a. Maksuhäiriötilastot. Viitattu 14.3.2025.
https://www.asiakastieto.fi/media/press_room/1/releases/asiakastieto-q2-2024-maksuhairiotilastot.pdf

Suomen asiakastieto. 2024b. Maksuhäiriöisiä kuluttajia jo 15 000 enemmän kuin 2023 lopussa – usein taustalla maksamattomat kulutusluotot. Tiedote. Viitattu 8.4.2025. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/maksuhairioisia-kuluttajia-jo-15-000-enemman-kuin-2023-lopussa-usein-taustalla-maksamattomat-kulutusluotot.html>

Suomen Pankki. 2018. Miksi talouslukutaitoja pitäisi edistää? Talousosaaminen 2020- luvulla. Teoksessa Talouslukutaito 2020- luvulla. Maksuneuvosto. Viitattu 4.2.2025. <https://www.suomenpankki.fi/globalassets/bof/fi//raha-ja-maksaminen/maksujarjestelmat/suomen-pankki-katalystina-maksuneuvoston-e-kirjanen-2018-talouslukutaito-2020-luvulla.pdf>

Suomi. 2023. Positiivinen luottotietorekisteri. Verkkosivu. Viitattu 27.1.2025.
<https://www.suomi.fi/palvelut/positiivinen-luottotietorekisteri-verohalinto/e7aaf1cb-8624-4a24-9652-507f8787fa94>

Takuusäätiö. n.d.a. Velkaantumisen syyt. Verkkosivu. Viitattu 17.12.2024.
<https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/apua-maksuongelmiin/velkaantumisen-syyt/>

Takuusäätiö. n.d.b. Velkojen maksukeinot. Verkkosivu. Viitattu 9.12.2024.
<https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/velkojen-maksukeinot/>

Takuusäätiö. n.d.c. Luottotietojen tarkastaminen. Verkkosivu. Viitattu 26.2.2025.
<https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinta/luottotietojen-tarkistaminen/>

Takuusäätiö. n.d.d. Yksityishenkilön velkajärjestely. Verkkosivu. Viitattu 4.3.2025. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/velkojen-maksukeinot/yksityishenkilon-velkajarjestely/>

Takuusäätiö. n.d.e. Tietoa meistä. Verkkosivu. Viitattu 19.2.2025.
<https://www.takuusaatio.fi/takuusaatio/tietoa-meista/>

Tampereen yliopisto. n.d.a. Tilastollinen päättely. Verkkosivu. Viitattu 5.4.2025.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/paattely/paattely/>

Tampereen yliopisto. n.d.b. Teemoittelu. Verkkosivu. Viitattu 5.4.2025.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Tilastokeskus. 2024. Kotitalouksien tunnuslukuja, neljännesvuosittain, 2000Q1-2024Q4. Verkkosivu. Viitattu 4.4.2025.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rtp/stat-fin_rtp_pxt_129g.px/

Tilastokeskus. 2025a. Väestö ja yhteiskunta. Verkkosivu. Viitattu 15.4.2025.
https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#vaeston-ikarakenne

Tilastokeskus. 2025b. Ulosottovelallisia noin 264 000 vuoden 2024 lopussa. Verkkosivu. Viitattu 16.4.2025. [Ulosottovelallisia noin 264 000 vuoden 2024 lopussa | Tilastokeskus](#)

Tilastokeskus. n.d.a. Rahoituslaitokset. Verkkosivu. Viitattu 17.2.2025. [Rahoituslaitokset | Käsitteet | Tilastokeskus](#)

Tilastokeskus. n.d.b. Tunnuslukuja väestöstä alueittain. Verkkosivu. Viitattu 15.4.2025. [Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. PxWeb](#)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Verkkosivu. Viitattu 21.4.2025. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Ulosottolaitos. 2025. Miten palkasta ulosmitattava määrä lasketaan. Verkkosivu. Viitattu 4.3.2025. <https://www.ulosottolaitos.fi/fi/index/tietoaulosotosta/tietoavelalliselle/mitenulosmitattavamaaralasketaan.html>

Velkaopas. n.d. Kuluttajaliitto. Viitattu 20.3.2025. <https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2023/12/a4ba1b76-velkaopas.pdf>

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä: ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake Velallisten tukiryhmään

1 (6)

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

Kyselytutkimus velkaantumisesta

Tampereen Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden
opinnäytetyötä varten

* Pakollinen

1. Ikäsi? *

- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70+

2. Sukupuolesi? *

- Mies
- Nainen
- Muu

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

3. Siviilisäätyisi? *

- Avoliitto
- Avoliitto
- Rekisteröity parisuhde
- Naimaton
- Leski
- Eronnut

4. Perhetilanteesi? *

- Yksin
- Kaksi aikuista, ei lapsia
- Kaksi aikuista + lapsi(a)
- Yksi aikuinen + lapsi(a)
- Muu

5. Elämäntilanteesi? *

- Opiskelija
- Työtön
- Eläkeläinen
- Lomautettu
- Vanhempain vapaa / muu vapaa
- Yrittäjä
- Vakituinen työsuhde
- Määräaikainen työsuhde
- Osa-aikainen / keikkatyö

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

6. Asumismuotosi? *

- Vanhempien luona
- Vuokra-asunto
- Omistusasunto
- Asumisoikeusasunto
- Osuistusasunto
- Muu

7. Asuinpaikkasi? *

- Etelä-Suomen lääni
- Länsi-Suomen lääni
- Itä-Suomen lääni
- Oulun lääni
- Lapin lääni
- Ahvenanmaa

8. Ylin koulutusasteesi? *

- Peruskoulu
- Lukio
- Ammattikoulu
- Korkeakoulu
- Muu

9. Pääasiallinen tulonlähteesi? *

- Palkansaaja
- Yrittäjä
- Tuet ja etuudet
- Pääomatulot
- Muu tulonlähde

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

10. Mitä velkaa sinulla on? *

- Asuntolaina
- Opintolaina
- Kulutusluotto
- Muu pankkilaina
- Osamaksulaina
- Pikavippi
- Autoleasing
- Laskut

11. Velan määräsi? *

- 0 € - 9 999 €
- 10 000 € - 29 999 €
- 30 000 € - 49 999 €
- 50 000 € - 99 999 €
- 100 000 € - 149 999 €
- 150 000 € - 199 999 €
- 200 000 € +

12. Mikä johti velkaantumiseesi? *

- Työttömyys
- Salirastuminen
- Ero suhteesta
- Yivelkaantuminen kulutuksen vuoksi
- Puuttuva tuki tai opetus taloudenhallintaan liittyen
- Muu

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

13. Onko sinulla velkaa...? *

- Perinnässä
- Käräjäoikeudessa
- Ulosotossa
- Jälkiperinnässä
- Velkajärjestelyssä
- Ei missään yllämainituista

14. Oletko keskustellut asiantuntijan kanssa velkatilanteestasi viimeisen vuoden aikana? *

- Kyllä
- En

15. Milloin velkaantumisesi on alkanut? *

- Alle vuosi sitten
- 1-3 vuotta sitten
- 3-5 vuotta sitten
- 5-10 vuotta sitten
- Yli 10 vuotta sitten

16. Onko sinulla maksuhäiriömerkintää? *

- Kyllä
- Ei
- On ollut aiemmin

17. Onko sinulla työkaluja tai oletko saanut tukea ammatilaiselta velkatilanteesi parantamiseksi? *

- On työkaluja / Olen saanut tukea
- Olen yrittänyt saada apua
- En tiedä mistä saada apua
- Ei ole työkaluja / En ole saanut tukea

11.4.2025 klo 12.25

Kyselytutkimus velkaantumisesta

18.

Jos olet hakenut ulkopuolista apua velkaongelmiisi, niin mistä?

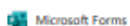
19. Miten velkaantumisesi on vaikuttanut arkeesi? *

- Olen joutunut tinkimään peruselintarvikkeista ja ruoasta
- En ole voinut harrastaa tai viettää vapaa-aikaa normaalisti
- Velka on vaikuttanut asumisjärjestelyihini
- En ole kokenut suurta vaikutusta

20. Onko velkaantuminen vaikuttanut hyvinvointiisi? Olen kokenut... *

- Ahdistusta
- Stressiä
- Unettomuutta
- Häpeää
- Syryntää
- Ei ole vaikuttanut
- Muu

Tämä ei ole Microsoftin luomaa tai suosittelemaa sisältöä. Lähettämäsi tiedot lähetetään lomakkeen omistajalle.

Liite 2. Saateteksti kyselyyn

Osallistu tärkeään kyselyyn - jaa kokemuksesi!

Heippa! 😊

Olemme taloushallinnon opiskelijoita Emma Degerlund kanssa Tampereen ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyötä suomalaisten kotitalouksien velkaantumisesta ja sen ennaltaehkäisystä. Haluamme ymmärtää paremmin velkaantumisen taustatekijöitä ja löytää keinoja, joilla velkakierre voitaisiin katkaista ajoissa.

Kutsumme sinut vastaamaan lyhyeen kyselyymme, vastauksesi on täysin anonyymi ja niiden avulla voimme tuottaa tietoa, joka voi auttaa velkaantuneita sekä alan ammattilaisia kehittämään parempia ratkaisuja.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 5 minuuttia, mutta vastauksenne ovat meille todella arvokkaita!

Vastaa kyselyyn tästä linkistä

Kiitos jo etukäteen avustanne! 😊

Opinnäytetyö tulee valmistuttuaan julkisesti luettavaksi Theseus-sivustolle.

Liite 3. Haastattelukysymykset

Taustatiedot haastateltavasta:

- Kertoisitko lyhyesti omasta urapolustasi sekä nykyisestä työtehtävästäsi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työtehtävässäsi?

Velkaantumisen kehitys:

- Oletko huomannut urasi aikana velkaantumisessa muutosta?
- Ovatko velkaongelmat mielestäsi yleistyneet esimerkiksi nuorten keskuudessa?
- Onko positiivisella luottotietorekisterillä ollut vaikutuksia velkaantumista ajatellen?

Velkaantumisen taustatekijät:

- Mitkä ovat mielestäsi yleisimpiä velkaantumiseen johtavia syitä?
- Onko velallisia mielestänne tarpeeksi talousosaamista tai ymmärrystä talouden hallinnasta?
- Kuinka iso vaikutus maksuhäiriömerkinnöillä voi olla velallisen elämään?

Velkaantumisen ennaltaehkäiseminen:

- Mitkä ovat parhaat keinonne auttaa ja tukea velallista?
- Kuinka tilanteeseen voitaisiin puuttua yhä varhaisemmassa vaiheessa ja millaisia ennaltaehkäisemisen keinoja tilanteen parantamiseksi voisi olla?

Kaivatut muutokset:

- Onko olemassa jotain kaivattua muutosta / kehitysideaa esimerkiksi lainsäädäntöön tai omaan työnkuvaasi liittyen?

Vapaa sana:

- Onko vielä jotain, mitä haluaisit lisätä velkaantumiseen tai velkaantumisen ennaltaehkäisemiseen liittyen?